БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

36-хи жэлээ гарана

№ 255 (9087) ОКТЯБРИИН 29 ЧЕТВЕРГ 1959 он

Сэн 20 мүнгэн.

Советскэ Союзай ажалшад! Мүрысөөндэ түрүүлһэн хүнүүдэй, үйлэдбэриин новаторнуудай дүй дүршэлые үргэнөөр нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлэгты! Уралан нарижуулагшадай, ухаалан зохёогшодой олониитын хүдэлөөе улам хүгжөөгты! Үйлэдбэриин хүсые, арадай ажахын нөөсэ арга боломжые бүри һайнаар ашаглагты!

(КПСС-эй ЦК-гэй гаргаһан Уряануудһаа)

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ГУРБАДАХИ СЕССИ

СР-эй табадахи зарлалай Вер- Соведэй гурбадахи сесси ок- ин 27-до Москвада нээгдээ. ветскэ Союзай уласхоорондын ютоодын байдалда онсо гай- ыг ушарнуудай боложо бай- ударнүүдтэ Совет гүрэнэй ехэ ын зурганай депутадууд ниис- ютодоо сугларба. КПСС-эй съездын баталан абаһан, ара- ажахые хүгжөөхэ долоон жэ- үсэбые манай ороной арадууд ытатайгаар бэелүүлжэ байна. ы Эхэ орон замбуулиниие шэн- э хэрэгтэ гайхамшаг шэнэ ам- лтануудые туйлаа. Америкын юото Штадуудта нүхэр Н. С. евой ошоһон түүхэтэ аяншал- ку зэбсэгүүдые бүхы дээрэнь, ниитээрээ хуряаха тухай алаар ООН-эй Генеральна мблейдэ дурадхал оруулһан «хүйтэн дайе» болиюулха, н сагай, бата бэхи эб найрам- тогтоохо этигэл найдабари дэл- бүмбэрсэгэй олон миллион эй хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ рүүлээ.

өөнэй 10 часта Кремлиин Ехэ ной заседанинуудай зал соо ай **Соведэй** түрүүшын заседа- эгдэбэ. Союзай Соведэй Тү- эгшэ депутат **П. П. Лобанов** лэгшээр һуугаа. Тэрэл үеэр лиин театрын байшан соо На- альностьнуудай Соведэй түрүү- э депутат **Я. В. Пейвын** хүтэл- доро **Национальностьнуудай** эй заседани болоо. Эдэндэ саһан депутадууд, айлшад ммунистическэ партиин, Совет- правительствын хүтэлбэрилэг- ые нэрьемэ альга ташалгаар уг-

ража ошоһон депутадуудай ю һунгуулиин 4 округһоо Сою- Соведэй депутадуудай һунгаг- н тухайда **Союзай Совет** пала- за Мандатна комиссиин Түрүү- э депутат Л. Н. Ефремовэй хэл соносожо, баталаа. игэһэнэй удаа **Союзай Совет** гэй ССР-эй бүлэг депутадуу- дурадхалай ёһоор, депутат . Камаловые сүлөөлөөд, депу- Р. Курбановые Союзай Соведэй үлэгшын орлогшо болгожо габа. Союзай Совет Азербайд- ай ССР-эй бүлэг депутадуудай дхалаар, депутат И. Д. Мута- ые сүлөөлөөд, депутат Ш. М. новае палатын Түрүүлэгшын ошо болгожо һунгаба. льмагай АССР-эй һунгуулиин кругһоо, Хойто Осетинэй АССР-эй һунгуулиин нэгэ округһоо Национальностьнуудай Соведэй депутадуудай һунгагдаһан тухайда палатын Мандатна комиссиин Түрүүлэгшэ депутат С. В. Червоненкын элидхэл **Национальностьнуудай Соведтэ** соносогдожо, баталагдаа.

Удаалуулан Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй тус тустаа болоһон заседанинууд дээрэ сессиин зүблэхэ зүйл, хүдэлмэриинь гурим баталагдаба.

Тус сесси иимэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ байна:

1. 1960 ондо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб тухай.
2. ССР Союзай 1960 оной гүрэнэй бюджет тухай, 1958 ондо гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай.
3. ССР Союзай, союзна республиканuудай бюджетнэ эрхэ тушаа хуулиин проект тухай.
4. СССР-эй Верховно Соведэй депутадые депутадһаань болиюулха хуулиин проект тухай.
5. Советскэ Союзай уласхоорондын байдал ба гадаадын политика тухай.
6. ССР Союзай Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталха тухай.

Үглөөнэй 11 часта Кремлиин Ехэ ордоной заседанинуудай зал соо Союзай Соведэй Түрүүлэгшэ П. П. Лобановай хүтэлбэри доро **Союзай Соведэй, Национальностьнуудай Соведэй** хамтарһан заседани нээгдэбэ.

Зал соо олон тоото айлшад байлсаа, дипломатическа түлөөлгын, советскэ ба гадаадын хэблэлэй ложонууд дүүрэн байгаа. Нүхэд **А. Б. Аристов, Н. И. Беляев, Л. И. Брежнев, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, А. И. Кириченко, Ф. Р. Козлов, О. В. Куусинен, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов, Д. С. Коротченко, Я. Э. Калнберзин, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, В. П. Мжаванадзе, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский** гэгшэд нэрьемэ альга ташалгаар угтагдан, правительствын ложонуудта ерэбэ.

Сесси зүблэхэ зүйлэйнгөө түрүүшын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэжэ эхилээ. 1960 ондо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб тухай элидхэл хэхыень СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ, депутат А. Н. Косыгинда үгэ үгтөө.

А. Н. КОСЫГИНАЙ элидхэлһээ

олоон жэлэй түрүүшын жэл бо- э энэ жэл олониитэ ажалшадай абтар ехэ эдэбхи үүсхэл гарга- оршон байдалда үнгэржэ байн- Коммунистическэ партиин, тэ- й Ленинскэ Центральна Коми- й хүтэлбэри доро совет арад СС-эй XXI съездын шиидхэбэ- удые амжалтатайгаар бэелүүл- байна. Совет хүнүүдэй шэн зо- о ажалай ашаар промышлен- , транспорт болон хүдөө ажа- бүхы һалбаринууд хурдан түр- эр хүгжэнэ. Совет эрдэм, тех- ын огто үзэгдөө дуулдаагүй алтануудые туйлаһан ушар буулинай захагүй дайдые хүнэй э мэдэлдээ оруулһан шэнэ үе са- эхиин гэжэ мүнөө жэлые нэрлэхэ олгоо. Социалистическэ эконо- о болон соёл культурын хүсэн лдэрөөр хүгжэжэ байһан ушар, эрдэм, техникын туйлаһан танууд манай социалистическэ гулалтын тон булюу һайнние тодоор гэршэлнэ.

оветскэ правительствын толгой- ю нүхэр Н. С. Хрущевой Аме- ын Холбоото Штадуудта ошожо эниинь мүнөө сагай ехэ хэрэг оно. Социальна ондо ондоо ёһо имтай оронуудай амгалан ёһоор э оршон байха тухай Ленин ын заабарие бодото дээрэнь үүлхэ хэрэгтэ энэ аяншалгын эр ехэ удхашанартай байһые сэг- ль бэрхэтэй. Бүхы дэлхэйн ара- ай хүсэл бодол, аша туһада оусаха асуудалаар, буу зэбсэ- ые бүгэдэниитээрээ, бүхыдэнь аха программатайгаар Нэгэдэ- Нацануудай Организациин Ге- льна Ассамблей дээрэ Никита геевич Хрущевой үгэ хэлэхэ- э, манай партиин түлөө, манай зной түлөө угаа ехээр баярлаһан, орхоһон байнабди гэжэ нүхэр Н. Косыгин хэлэбэ.

э жэлдэ манай арадай ажа- ямараар хүгжэһэн тухайда хэ- зуураа, А. Н. Косыгин нигэжэ нэглээ: ороноймнай экономико эр хүгжэн дэбжэжэ байна. Промышленна үйлэдбэрилгын ургалтань долоон жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан, жэл соохи дунда зэргын даабаринуудһаа ехээр үлүүлжэ байнхай. Промышленна хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргаха түсэб 4 процент тухайгаар үлүүлэн дүүргэгдэхэ. Бүхы союзна республиканууд үйлэдбэриингөө даабаринуудые үлүүлэн дүүргэжэ байна. Нилээд ехэ хэмжээтэй хара, үнгэтэ металлнууд, нүүрһэн, нефть, электроэнерги, химическэ шухала шухала хэрэгсэлнүүд, олон машина ба түхеэрэлгэ, барилгын материалнууд, тэрэшэлэн арадай хэрэглэмжын эд бараан түсэбһөө гадуур бүтээгдэн гаргагдахань.

1959 ондо үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалга 12 процентээр, мүн эдлэл хэрэглэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ — 10,5 процентээр нэмэхэ байха.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, бүтээн гаргагдаһан промышленна хэрэгсэлнүүдэй өөрынь үные химдаруулха даабаринуудай үлүүлэн дүүргэгдэһэниинь 1959 оной түсэбэй дүүргэлтын шухала дүн болоно.

Хүдөө ажахын талаар һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ ехэ хэмжээ-ябуулганууд партиин зүгһөө хараалагдан бэелүүлэгдэжэ, асари ехэ арга боломжо элирүүлхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэрилгые эрид ехээр хүгжөөн дэбжэхэ арга олгоо. Ороной хэдэ хэдэн нютагуудта сагай уларилай муу байбашье һаань, энэ жэлдэ орооһо таряа, сахарай свёкло, бусад хэдэн ургамалай талаар үнгэрөөшэ табан жэлэй дундуур хэмжээнһээ дээшээ ургаса хуряагдан абтахаар хүлеэгдэнэ. Хлопогой баян ургаса абтаха байха. Гүрэндэ мяха, үндэгэ, нооһо худалдан абаха жэлэй түсэб болзорһоо урид дүүргэгдээ. Һү худалдан абалгын түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байна.

Партиин XXI съездын табиһан зорилгонуудай амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байһые 1959 оной дүн эли тодоор гэршэлнэ.

Нүхэр Косыгин долоон жэлэй хоёрдохи жэлэй түсэбэй гол даалгабаринууд тухай найруулан хэлэбэ. Манай орон экономическа гол зорилго шиидхэхэ, арад түмэнэй байдалые улам һайжаруулха замаар 1960 ондо ехэхэн шэнэ алхам хэхэ байха. Долоон жэлэй түрүүшын жэлдэ туйлагдаһан амжалтанууд, үйлэдбэриин саашадаа хүгжэхэ нэмэлтэ арга боломжые элирүүлэн олоһон ушар долоон жэлэй түсэбэй багсаамжануудһаа бүри ехэ даабари 1960 ондо хараалха арга олгоно. Долоон жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй туршада промышленна үйлэдбэрилгэдэ хабаатай даабаринууд 100 миллиард тухай түхэригөөр үлүүлэн дүүргэгдэхэ байна. 1960 ондо даабарита тоонуудаар хараалагдаһанһаа 3 миллион шахуу тонно ехэ булад, 2 миллион шахуу тонноор ехэ прокат үйлэдбэрилэгдэхөөр хараалагданхай.

Тиимэһээ долоон жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ бата үндэһэ һуури 1960 ондо табигдаха болоно.

1960 ондо арад зоной байдалые улам һайжаруулха ехэ хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдэхэ. Арадай ажахын бүхы һалбаринуудтахи хүдэлмэришэд болон алба хаагшадые үдэрэй 6—7 час хүдэлдэг болгохо хэрэг жэлэй һүүл болотор дүүргэгдэхэ байха. Гэр байрын барилга, тэрэшэлэн коммунальноажаһуудалай эмхи зургаануудай, һургуулинууд, интернат-һургуулинууд, больницанууд, хүүгэдэй садууд болон яслинуудай барилга саашадаа бүри ехээр үргэдхэхэ.

Арадай ажахын гол һалбаринуудай талаар хараалагдаха түсэбтэ даабаринуудые элидхэлшэ тодорхойлон тайлбарилба. 1960 ондо бүтээгдэхэ промышленна хэрэгсэлнүүдэй хэмжээн энэ жэлэйхиһээ 8,1 процентээр нэмэхэ юм. Гэхэтэй хамта үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалга 8,8 процентээр, эдлэл хэрэглэлэй зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ 6,4 процентээр нэмэхэ байха.

Хара металлургиие хүгжөөхэ ехэ хэмжээ-ябуулганууд түсэб соо хараалагданхай. Шэрэм шудхалгые 9 процентээр, булад — 8 процентээр, прокат — 7 процентээр, соргонуудые — 12 процентээр нэмээхэ гэжэ хараалагдаа. Ерэхэ жэлдэ манай орон дотор булад хайлуулгын хэмжээн 65 миллион шахуу тонно болохо юм. Түмэрэй руда малтан абалга 105 миллион тонноһоо дээшэ болохо.

1960 он дотор хара металлургиин заводуудта шэнэ техникэ, түрүү технологиин арга нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ шухала хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдэхээр хараалагдана. Автомадаар хүдэлгэгдэдэг 600 тонный хэмжээтэй түрүүшын мартеновскэ пеэшэнгүүд, хэдэ хэдэн доменно ехэ пеэшэнгүүд, тэрэ тоодо 2 мянган кубометрын хэмжээтэй доменно пеэшэн ашаглалгада оруулагдаха юм. Шэрэм, булад хайлуулха хэрэгтэ байгаалиин газ, кислород бүри ехээр хэрэглэгдэдэг болохо. Булад таһалгаряагүй эюулхэ дэлхэй дээрэхи эгээн ехэ түхеэрэлгэ 1960 он дотор Донбасста ашаглагдажа эхилхэ байна.

Үнгэтэ, шухаг ба үнэтэ металлнуудые үйлэдбэрилгын хэмжээн саашадаа улам нэмээгдэхэ, алмаз ехээр абаха гэжэ хараалагданхай. Химическэ промышленность хурдан түргэнөөр хүгжөөгдэхэ байха, бүтээн гаргаха зүйлнүүдэйнь ниитэ хэмжээн 10 процентээр, тэрэ тоодо пластмасса — 20 процентээр, химическэ утаһан — 17 процентээр үргэдхэгдэхэ гэжэ хараалагдана. Хэмэл каучук үйлэдбэрилгэ нилээд ехээр нэмэхэ юм.

КПСС-эй XXI съездын шиидхэбэринүүд дотор тодорхойлогдоһоной ёһоор, түлишын промышленностиие саашадань хүгжөөхэ, тэрэнэй балансын структурые улам һайжаруулха гэжэ түсэб дотор хараалагдана. Нефть гаргажа абалга 1960 он дотор 15 миллион шахуу тонноор нэмэжэ, 144 миллион тонно болохо, газ гарган абалга гурбанайнгаа нэгэ хубиһаа ехээр нэмэжэ, 53 миллиард кубометр болохо байха. Нүүрһэ малтан абалга 1,7 процентээр нэмэхэ, гэхэтэй хамта кокс болгогдодог нүүрһэ малтажа абалгын хэмжээн нилээд ехэ болохо байна.

1960 ондо арадаймнай ажахы түлишын талаар дуталдахагүй, харин нилээд ехэ түлишэ үргэн дэлгүүр дээрэ гаргаха, ондоо тээшэнь абаашаха арга боломжотой болохо байхабди.

Электроэнерги үйлэдбэрилгэ, урда жэлнүүдэйхидээл адляар, промышленностиин хүгжэлтые уридлаха байха. Ерэхэ жэлдэ 291 миллиард киловатт-час гэхэ гү, али энэ жэлэйхиһээ 11,2 процентээр ехэ электроэнерги үйлэдбэрилэгдэхөөр хараалагдана.

Машина бүтээдэг, металл болбосоруулдаг үйлэдбэриин бүтээн гаргадаг продукци 12 процентээр нэмээгдэхэнь. Хүндэ индустриин гол һалбаринууд болохо металлурги, химии, нефтиин, газай промышленность, электростанцинуудта шухала хэрэгтэй машинанууд, түхеэрэлгэнүүд бүри ехээр бүтээгдэн гаргагдахаар хараалагданхай. Тэрэшэлэн хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностьда хэрэгтэй түхеэрэлгэ үйлэдбэрилгээ нилээд ехээр нэмээхэ байхабди. Мал ажалай хүдэлмэри онһожоруулха, ашалга-буулгалгын хэрэг онһожоруулха машинанууд үшөө олоор бүтээн гаргагдаха байха. 1960 ондо 400 шахуу янзын шухала түхеэрэлгэ бүтээгдэн гаргагдаха, 1400 үлүүтэй шэнэ янзын машина, механизм ба приборнууд зохёогдожо, бүтээн гаргагдаха, хуушарһан 500 гаран янзын түхеэрэлгые үйлэдбэриһөөнь болиюулха гэжэ түсэблэгдэнхэй.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа бүри ехээр бүтээн гаргахын тулада нилээд ехэ мүнгэ зөөри һомологдоно. 1960 ондо хүнгэн промышленностиин бүтээн гаргаха зүйлнүүдэй хэмжээн 1959 онойхиһоо 9 миллиард шахуу түхэригөөр (предприятинуудай оптово сэнгээр) нэмэхэ болоно. Эд бүд нэхэн гаргалга 7900 миллион метртэ хүргэгдэхэ, 548,3 миллион хэһэг, трикотаж хубсаһан, 407,5 миллион паар арһан гутал оёгдохо байха. Меланжева, лён, камвольна, нооһон бүдүүд, ангахагүйгөөр будагдаһан бүдүүд, рантатай гутал, хүн зондо тон шухала бусад зүйлнүүд бүри ехээр бүтээн гаргагдаха.

Эдеэ хоолой промышленность 1960 ондо нилээд ехээр хүгжөөгдэхэ байна. Сахарай шэнэ заводуудые, тоһо гаргадаг, сыр хэдэг, һү буйлуулдаг предприятинуудые, мяханай комбинадууд, холодильнигуудые олоор бариха гэжэ хараалагдана. Эдеэ хоолой промышленностиин гол һалбаринуудай үйлэдбэрилгын хүсэнэй ургаһан гурбанай хоёр хуби шахууйн мүнөө ашаглагдажа байгаа предприятинуудые шэнэдхэн һэльбэһэнэй үндэһөөр хангагдаха болоно.

Хүдөө ажахын үйлэдбэрие хүгжөөхэ асуудалнууд тушаа хэлэхэ зууртаа, А. Н. Косыгин иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Манай хүдөө ажахы эрид түргэнөөр дэбжэн хүгжэжэ байна. КПСС-эй ЦК-гэй декабриин (1958 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэнэ. Һүүлэй табан жэлэй турша соо (1954—1958 онууд) хүдөө ажахын бүхы продукци жэлдээ дунда зэргээр 8,6 процент ехээр абтадаг болоһон байна. Иимэ хурдан түргэнөөр хүгжэхэ ябадал энээнһээ урда тээ үзэгдөөгүй һэн. Эдэ амжалтанууд—манай партиин сэсэн мэргэн политикын, тэрэнэй ябуулдаг туйлай ехэ эмхидхэлэй хүдэлмэриин аша үрэ, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй шэн габьяата ажалай аша үрэ мүн.

1960 ондо ороһо таряа хуряажа абалга 9,3 миллиард тухай пүүд болохо зэргэтэй. Үүсэлэгдэһэн малай мяханда оруулан тоолобол, мяха абалга 10,6 миллион тонно хүрэтэрөө ехэ болохо юм. 72 миллион тонно һүн һаагдахаар түсэблэгдэнэ гэхэ гү, али хүн бүхэндэ 336 килограмм һүн хүртэхэ болоно. Нёдондо жэлдэ США-да 330 килограмм һүн хүн бүхэндэ хүртэһэн байгаа. Сахарай свёкло, хлопок, лён-волокно, нооһо болон бусад продукци саашадаа бүри ехээр абадаг болохо, мал ажалдаа үбһэ тэжээл бүри ехээр бэлдэдэг болохо, адууһа малай тоо толгой олошоруулха, тэрэнэй аша шэмыень дээшэлүүлхэ ябадал хангаха шухала.

Хүдөө ажахын техническэ база саашадаа улам бэхижүүлэгдэхэ байна. Ерэхэ жэлдэ хүдөө ажахы 152 мянга гаран трактор, 135 мянган тракторна плуг, 108 мянган тракторна сеялкэ, ороһо таряа хуряадаг 54 мянган самоходно комбайн, 54 мянган юрын жаткануудые абаха юм. Хүдөө ажахын машинануудай конструкци болон шанарые һайжаруулха тушаа хэмжээнүүд абтажа байһаар.

1960 ондо гүрэмнай хүдөө ажахые хүгжөөхын тулада капитальна һомололгын 19 миллиард түхэриг мүнгэ гаргашалха байна.

Саашань элидхэлшэ транспортые хүгжөөхэ асуудалнууд тухай хэлэбэ. Транспортые техническэ талаарнь саашадань шэнэдхэн хубилгаха зорилготой горьтойхон хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдэхэ юм. 2140 километр утатай түмэр харгы зайн галаар хангагдахаар хараалагдана. 1960 оной эсэс багта зайн галда болон дизельнэ хүсэндэ оруулагдаһан түмэр харгын утань 34 мянган километр болохо. Бүхы ашаа шэрэлгэһээ тепловозууд болон электровозуудаар ашаа шэрэлгэнь 33 процентһээ 41 процент хүрэтэрөө ехэ болохо байна. 1300 километр шахуу утатай шэнэ хэдэ хэдэн түмэр харгынууд, гол түлэб оронoймнай зүүн зүгэй районуудта баригдахаар, ашаглалгада үгтэхөөр хараалагдана. Мүн үһан замай, автомобильна транспорт улам саашадаа хүгжэхэ байна. Самолёдоор хүнүүдые шэрэлгэ нилээдгүй ехэ болохо юм.

1960 ондо капитальна барилгын ехэхэн түсэб хараалагданхай. Гүрэнэй түсэб дотор капитальна һомололгын хэмжээн 255,5 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдонхой. 1959 онойхитой сасуулбал, капитальна һомололгын бүхы дээрээ ехэ болоһониинь тухайлхада 11 процентээр тодорхойлогдоно. Тиихэ зуура химическэ промышленностьда капитальна һомололго 30 гаран процентээр ехэ болохо, металлургида—20 процентээр, нефтиин ба газай промышленностьда 15 үлүүтэй процентээр ехэ болохо байна.

Советскэ Союзай зүүн зүгэй районуудые хүгжөөлгэдэ 100 миллиард үлүүтэй түхэриг гэхэ гү, али орон доторхи капитальна һомололгын ниитэ хэмжээнэй 40 процентнь хэрэглэгдэхэ болоно.

Гэр байра барилгын ниитэ хэмжээгээр, хурдан түргэн ябасаар Советскэ Союз мүнөө дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һуури эзэлнэ. 1960 ондо гэр байрын, коммунальна болон культурно-ажаһуудалай барилгада 64 миллиард гаран түхэриг һомологдоно. Энэнь арадай ажахыда һомологдоһон бүхы капитальна һомололгын дүрбэнэйнь нэгэ хуби болоно. 1959 ондо 80 миллион дүрбэлжэн метр ниитэ талмайтай гэр байра баригдаха, тиихэдэ 1960 ондо 101 миллион дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра баригдаха юм. Гэр байрын барилгын тон ехээр ябуулагдажа байһые харуулхын тулада иимэ жэшээ харуулбал, ойлгосотой болоно. 1959—1960 онуудта ашаглалгада оруулагдаха байрын гэрнүүд хадаа революциин урда тээхи Россин бүхы гэр байрын хэмжээнтэй адли байха юм.

1960 оной түсэб дотор бүхы союзна республиканuудай ажахы болон соёл культурые улам саашадань дэбжээхэ зорилго табигдана.

1960 оной түсэбэй проект дотор промышленностьда ажалай бүтээсые 5,8 процентээр дээшэлүүлхэ ябадал хараалагдана. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, урданайхида орходоо бүхэли жэл соо ехээр үйлэдбэрилэгдэһэн промышленна продукциин дүрбэнэйнь гурбан хуби ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар абтаха болоно. Барилгада ажалай бүтээсэ 7 процентээр ургаха байна. Ажалай бүтээсые нигэжэ дээшэлүүлхэ ябадал предприяти, барилгануудые техническэ талаарнь зэбсэгжүүлһэнэй ашаар туйлагдаха юм.

1959 онойхитой сасуулхада, промышленна продукциин өөрынь үные 1,9 процентээр химдаруулха зорилго 1960 оной түсэб соо хараалагдана. Түмэр харгыгаар ашаа шэрэлгын өөрынь үнэ 2,5 процентээр химдаруулагдаха. Барилгахабсаралгын хүдэлмэриин өөрынь үнэ 1959 оной хэмжээнһээ 1,5 процентээр доошолуулагдаха ёһотой. Үйлэдбэриин гаргашануудые бага болгохо талаар даабаринуудаа дүүргээд байхадаа 30 миллиард түхэриг алмаха байнабди.

Совет арадай материальна болон культурна ажабайдалые һайжаруулха тушаа хэлэхэ зууртаа, А. Н. Косыгин нигэжэ онсолон тэмдэглээ. Совет хүнүүдые дэлхэй дээрэ эгээл эрхим һайн ажабайдалтай болгохо зорилго манай парти табинхай. Манай ажахын хүгжэлтын амжалтанууд энэ зорилгын амжалтатайгаар дүүргэгдэхэ байһанай бата найдабаринь мүн болоно. 1960 ондо национальна олзо доход тухайлхада 9 процентээр ехэдхэгдэхэ. Ажал хэдэг нэгэ хүн дээрэ тоолоҗо үзэбэл, 1960 ондо хүдэлмэришэд, алба хаагшад болон таряашадай бодото олзо доходынь дунда зэргээр 5 процентээр дээшэлхэ байна. 1960 ондо тухайлхада 2,4 миллион квартира баригдаха ёһотой. Болбосон түхэлтэй шэнэ гэрнүүдтэ 10 миллион шахуу хүнүүд орохо байна. Энээнһээ гадна, колхознигууд болон хүдөөгэй интеллигенциин хүсөөр 1960 ондо 1 миллион шахуу байрын гэрнүүд баригдаха юм.

Розничэ эд бараанай эрьесын хэмжээн ерэхэ жэлдэ тухайлхада 50 миллиард түхэригөөр ехэ болоҗо, 765 миллиард түхэригтэ хүрэхэ байна. Мяхан, мяханай зүйлнүүд, һүн, тоһон, үндэгэн, сахар, үрэ жэмэс нилээдгүй ехээр худалдагдадаг болохо.

Һурагшадай һуралсалые олониитэдэ аша туһатай, ажалтай нягта холбоотойгоор ябуулһанай үндэһэ һуури дээрэ 1960 ондо дунда һургуулиие шэнэдхэн хубилгаха хэрэг үргэлжэлүүлэгдэхэ юм. Юрэнхы һуралсалай һургуулинуудта һурадаг һурагшалай тоо 2,4 миллион хүнүүдээр олошорхо байна.

Дээдэ болон тусхай дунда һургуулитай мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ хэрэг үргэдхэгдэхэ, һайжаруулагдаха юм. 1960 ондо 119 мянган инженернүүд бэлэдхэгдэхэ, энэнь 1958 ондо США-да бэлэдхэгдэһэн инженернүүдэй тооһоо гурба хахад дахин олон болоно.

Элүүрые хамгаалха хэрэг хүгжөөлгэдэ ехэ мүнгэн һомологдохо байна. Больница, поликлиника, санатори, амаралтын гэрнүүдые олоор баридаг болохо, арад зониие эмнэхэ, аргалха хэрэг һайжаруулха ябадал түсэб соо хараалагданхай.

Советскэ Союзай ажахые хүгжөөлгэ хадаа гадаадын оронуудтай хэгдэдэг алишье талада аша туһатай худалдаа наймаа болон экономическа бусад харилсаануудые үргэдхэхын тулада шэнэ арга боломжо нээжэ үгэнэ. Долоон жэлэй имагтал түрүүшын хоёр жэлэй турша соо манай гадаадын худалдаа наймаанай эрьесэ 25 процентээр ехэ болохо гэжэ нүхэр Косыгин хэлэнэ.

Капитализмтай хэглэдэг мүрысөөндэ сагые эрхим һайнаар хэрэглэхэ зорилгые совет арад амжалтатайгаар шиидхэнэ гэжэ СССР-эй ажахын хүгжэлтын амжалтанууд үнэмшэстэйгөөр харуулна гэжэ А. Н. Косыгин мүн лэ хэлэнэ. 1959—1960 онуудай турша соо США-да орходоо нилээдгүй ехэ сагай зам гаталжа гараха байнабди. Долоон жэлэй түсэбэй түрүүшын хоёр жэлэй турша соо туйлагдаха тоо, баримтанууд иигэжэ батаар уридшалан найдуулна гэбэл, долоон жэлэй түсэб имагтал дүүргэгдэхэ бэшэ, харин нилээдгүй ехээр үлүүлэн дүүргэгдэхэ байна. Энэ хадаа Америкын Холбоото Штадуудые богонихон болзор соо хүсэхэ байһанаймнай бата найдабари мүн болоно.

Үргэн ниитэ арад зоной ажалай эдэбхи, хүдэлмэришэд, колхозникууд, интеллигенциин—агууехэ бүхы совет арадай шэн габьяата ажал хадаа манай түсэбүүдэй дүүргэгдэхэ, үлүүлэн дүүргэгдэхэ байһанай энэ үндэһэн мүн болоно гэжэ нүхэр Косыгин онсолон тэмдэглэнэ. Коммунизм байгуулха түүхэтэ зорилгонуудаар зоригжоһон, партиин Ленинскэ Центральна Комитедые, Советскэ правительствые тойрон нягтаар жагсаһан совет арад өөрынгөө шэн габьяата ажалаар 1960 оной түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ байна. Энэ хадаа долоон жэлэй түсэбые дүүргэхэ хэрэгтэ, манай орон дотор коммунизм байгуулха хэрэгтэ томо ехэ оруулалта болохо юм.

* * *

Һүүлээрнь СССР-эй 1960 оной Гүрэнэй бюджет тухай, 1958 ондо СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай элидхэл СССР-эй Финансын министрын орлогшо **В. Ф. Гарбузов** хэһэн байна.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ГУРБАДАХИ СЕССИ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

В. Ф. ГАРБУЗОВАЙ элидхэлһээ

Верховно Соведэй үзэмжэдэ, баталамжада СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй оруулһан 1960 оной СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй проект социалистическэ экономикын саашанхи хүсэн түгэс дэбжэлтэ, совет арадай ажабайдал болон соёл культурые дээшэлүүлхэ ябадал эли тодоор харуулна гэжэ элидхэлшэ хэлэнэ. Ерэхэ жэлдэ СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбөөр хараалагдаһан бүхы хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлгэдэ хэрэгтэй мүнгэ зөөри тэрээн дотор тодорхойлогдонхой.

СССР-эй 1959 оной Гүрэнэй бюджет доходой талаар 735,8 миллиард түхэригөөр, гаргашын талаар 698,8 миллиард түхэригөөр дүүргэгдэхэ гэжэ хүлеэгдэнэ. Доходынь гаргашануудтаа орходоо тухайлхада 37 миллиард түхэригөөр ехэ байха.

СССР-эй 1960 оной Гүрэнэй бюджедэй проект Верховно Соведэй баталамжада иимэ хэмжээтэйгээр табигдана: доходой талаар—772,1 миллиард түхэриг, гаргашануудай талаар—744,8 миллиард түхэриг, тиихэдэ доходынь гаргашануудтаа орходоо 27,3 миллиард түхэригөөр ехэ байха болоно. Энэ жэлэйхидэ орходоо бюджедэй доход 48,8 миллиард түхэригөөр ехэ болохо байна.

Энээнһээ урда тээхи жэлнүүдэйхидэ адляар, социалистическэ ажахыһаа бюджедэй доходуудта орохо мүнгэн шиидхэхы удхашанартай. Энэ мүнгэн зөөри 1960 ондо 700 миллиард гаран түхэриг болохо гэхэ гү, али бюджедэй бүхы доходой арбанайнь юһэн хубиһаа ехэ болоно. Арад зонһоо татагдадаг налог Гүрэнэй бюджедэй доходуудай ниитэ хэмжээн соо 1959 ондо 7,8 процент байгаа һаа, 1960 ондо 7.4 процент болохо юм.

СССР-эй 1960 оной Гүрэнэй бюджедэй гаргашанууд 744,8 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдонхой. Арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ 327,8 миллиард түхэриг, социально-культурна хэмжээ-ябуулгануудта—247,4 миллиард түхэриг, оронoo хамгаалха хэрэгтэ 96,1 миллиард түхэриг, гүрэнэй захиргаанда—11,1 миллиард түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана. Бюджедэй һомололгонуудһаа гадна, капитальна һомололгодо, эрьесын мүнгэнэй ургалтада болон бусад гаргашанудта 194,6 миллиард түхэриг хэмжээтэй предприяти болон организацинуудай өөһэдынь доторой мүнгэ зөөри гаргашалагдаха байна. Тиимэһээ 1960 ондо арадай ажахыда гаргашалагдаха мүнгэнэй ниитэ тоо 522,4 миллиард түхэриг болохо гэхэ гү, али 1959 онойхидо орходоо 37,9 миллиард түхэригөөр ехэ болохо байна.

Амгалан тайбан ажахын болон соёл культурын байгуулалта бүхы хэмжээгээр хүгжөөхын түлөө тэмсэл ябуулха зуураа, Советскэ Союз һүүлэй жэлнүүдтэ зэбсэгтэ хүсэнүүдээ болон оронoo хамгаалха хэрэгтэ гаргашалагдадаг гаргашануудаа нилээд ехээр хорооһон байна гэжэ нүхэр Гарбузов тэмдэглэнэ. СССР-эй 1960 оной Гүрэнэй бюджет дотор эдэ гаргашанууд 1959 онойнгоо хэмжээндэ үлөө, энэ хадаа бүхы бюджедэй 12,9 процентнь болоно. Зүгөөр 1955 ондо иимэ гаргашанууд бюджедэй 19,9 процент болодог байгаа.

СССР-эй 1960 оной Гүрэнэй бюджедэй проект соо союзна республикануудай бюджедүүд 387,3 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдоо. Энэнь энэ жэлэйхидэ орходоо 43,7 миллиард түхэригөөр ехэ болоно.

Арадай ажахыда һомологдохо гүрэнэй мүнгэ зөөриин ехэнхи хубинь бүхы социалистическэ экономикые улам саашадань дэбжээхын туһада—промышленность, түбхын түрүүндэ хүндэ индустрие хүгжөөлгэдэ зорюулагдаха байна.

Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ 1960 ондо 50,6 миллиард түхэриг гэхэ гү, али энэ жэлдэ түсэблэгдэһэндэ орходоо 11,1 процентээр ехэ мүнгэн гаргашалагдаха гэжэ хараалагдана.

Манай гүрэн эд бараа, эдеэ хоолой талаар арад зоной улам ургажа байгаа эрилтые бүри дүүрэнээр хангаха тухай саг үргэлжэ анхарал оролдолго гаргаха зуураа, худалдаа наймаа хүгжөөлгэдэ, худалдаа наймаанай организацинуудай хүдэлмэрине һайжаруулгада ехэ анхарал хандуулна. Розничнo эд бараанай эрьесэ 1960 ондо 50 миллиард шахуу түхэригөөр гэхэ гү, али 6,9 процентээр ехэ болохо юм. Худалдаа наймаанай предприятинуудые үргэдхэжэ, худалдаа наймаанай болон ниитын эдеэ хоолой предприятинуудые элдэб түхеэрэлгээр хангаха хэрэгтэ, тэрэшэлэн худалдаа наймаанай организацинуудай эрьесын мүнгэ зөөри ехэдхэхэ хэрэгтэ горьтой мүнгэ зөөри һомологдохо байна.

Бюджет дотор совет арадай материальна ажабайдал болон соёл культурые улам саашадань дээшэлүүлхэ тухай Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын гаргадаг анхарал оролдолго эли тодоор харагдана. Бюджедэй проект соо социально-культурна хэмжээ-ябуулгануудай гаргашанууд 247,4 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдонхой. Энэ хадаа 1959 онойхидо орходоо 15,2 миллиард түхэригөөр ехэ болоно. Арадай гэгээрэлдэ, кадрнуудые бэлэдхэлгэдэ, наука болон культурада, элүүрые хамгаалгада, физическэ культурада, гүрэнэй социальна страховани болон тэдхэмжэдэ һомологдохо гаргашанууд дээшэлхэ юм. Хүдэлмэришэд болон алба хаагшадые хүдэлмэриин богони үдэртэ оруулха хэрэгые дүүргэхэ болзор, тэдэнэй салин хүлһые гуримшуулха тухай КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй абаһан тогтоолые бэелүүлхэ тушаа хэмжээ-ябуулгануудта 14 миллиард түхэриг, тэрэ тоодо бюджедэй талаар 11 миллиард түхэриг гаргашалагдахаар хараалагдана.

Арад зоной ажабайдалые һайжаруулха шухала баримтань хадаа гэр байра бариха ехэ түсэбые бэелүүлхэ ябадал болоно гэжэ элидхэлшэ заана. 1960 оной гүрэнэй түсэбэй ёһоор гэр байрын барилгын гаргашанууд 47,7 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдонхой. Энээнһээ гадна, предприятинуудай фондын мүнгэ зөөриһөө, түсэбһөө гадуур абтаһан ашаг олзо болон ажахын организацинуудай бусад олзоһоо гэр байрын барилгада тухайлхада 6 миллиард түхэриг зорюулагдаха байна. Стройбанкын, госбанкын зүгһөө хүнүүдэй гэр байра барихын тула зээлеэр үгтэдэг мүнгэн 4,4 миллиард түхэригөөр тодорхойлогдонхой.

Коммунальна ажахы улам саашадань хүгжөөлгэдэ, городуудые, хүдөөгэй районно центр болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудые болбосон түхэлтэй болгохо хэрэгтэ, тэрэшэлэн гэр байрануудые капитальнаар заһабарилгада горьтой мүнгэн зөөри һомологдохоор хараалагданхай.

1960 оной бюджедэй проекттэй хамта СССР-эй Министрнүүдэй Совет Верховно Соведэй баталамжада СССР-эй 1958 оной Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоо доходой талаар—672,3 миллиард түхэриг, гаргашануудай талаар — 642,7 миллиард түхэриг хэмжээтэйгээр табина. Доходынь гаргашануудтаа орходоо 29,6 миллиард түхэригөөр ехэ байна.

Национальностьнуудай Соведтэ

Палатын Түрүүлэгшэ депутат **Я. В. Пейвын** түрүүлэлгэ доро **Национальностьнуудай Соведэй** заседани октябриин 27-ной 16 часта Кремлиин Ехэ Ордон соо болоо. Национальностьнуудай Соведэй Бюджетнэ комиссиин нэмэлтэ элидхэлые тэрэнэй түрүүлэгшэ депутат **М. А. Яснов** хэһэн байна.

Долоон жэлэй нэгэдэхи жэлэй даалгабаринуудые дүүргэлгэдэ түйлагдаһан амжалтануудые, элирүүлэгдэһэн нэмэлтэ арга боломжонуудые хараада абан, 1960 ондо арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй проект зохёогдонхой, тиихэдэ СССР-эй 1960 оной Гүрэнэй бюджет арадай ажахын түсэбэй даалгабаринуудта хүсэдөөр таараллдана гэжэ элидхэлшэ хэлээ. Комиссиин зүгһөө нүхэр Яснов хэдэн дурадхалнуудые оруулаа. СССР-эй Госплан, союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд үйлэдбэриин шэнэ, бүри түрүү технологиие хараадаа абан промышленностьда, ажахын бусад һалбаринуудта түүхэй эд болон материалнуудые гаргашалха нормонуудые хубилгаха ёһотой гэжэ депутат хэлээ.

СССР-эй арадай ажахые 1960 ондо хүгжөөхэ түсэбые, Бюджетнэ комиссиин дурадхаһан заһабаринуудые хараада абан, СССР-эй Гүрэнэй бюджедые һайшааха, тэрэшэлэн 1958 оной бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоое баталха гэжэ нүхэр Яснов дурадхаа.

Удаань Национальностьнуудай Соведэй Экономическа комиссиин нэмэлтэ элидхэл хэхын тулада комиссиин түрүүлэгшэ депутат **О. И. Иващенко** гэгшэдэ үгэ үгтөө.

Долоон жэлэй түсэбэй даабарита тоонуудай ёһоор СССР-эй арадай ажахые 1960 ондо хүгжөөхэ түсэбэй проект зохёогдонхой. Ороной арадай ажахын бүхы һалбаринуудта үйлэдбэриие түргэнөөр хүгжөөхэ, совет арадай байдалые улам һайжаруулха, соёл болбосоролыень саашадань дээшэлүүлхэ гэжэ энэ проектээр хараалагданхай. Гэбэшье хүн зониие, илангаяа хүдөөгэй зониие түлишөөр бүри һайнаар хангадаг болохо хэмжээнүүдые һаяар хараалха шухала гэжэ Экономическа комисси тоолоно гээд депутат Иващенко тэмдэглээ.

Һургуулинуудые бариха талаар Украинын, Узбегэй, Киргизиин болон Молдавиин республикануудай колхозуудай гайхамшагта үүсхэл гаргаһыень нүхэр Иващенко тэмдэглэһэн байна. Һургуулинуудые, эмнэлгын болон хүүгэдэй эмхи зургаануудые барихын тулада колхозуудта худалдаха зорилгоор цемент, хушалтын материал, модо, металл, тэрэшэлэн санитарно-техническэ, электротехническэ зүйлнүүдые бүри ехээр үйлэдбэрилхэ арга боломжонуудые СССР-эй Госплан союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүдтэй хамта элирхэйлэн олохо ёһотой гэжэ тэрэ хэлээ.

СССР-эй арадай ажахые 1960 ондо хүгжөөхэ түсэбые, Гүрэнэй бюджедые, мүн 1958 оной бюджедэй дүүргэлтэ тухай тоосоое Национальностьнуудай Совет зүбшэжэ оробо.

Депутат **Т. Я. Киселев** (Белоруссиин ССР) түрүүлжэ үгэ хэлээ. Никита Сергеевич Хрущевой Америкэдэ аяншалаад ерэһэнэй дүнгүүдые республикын ажалшадай ехэ эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэжэ, һайшаажа байһан тухай тэрэ хэлээ. Долоон жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ талаар Белоруссиин ССР-эй хүдэлмэришэд, колхознигууд, инженер, технигүүд дээшэлүүлэгдэһэн уялганuудые абана.

Белоруссиин ССР-эй промышленна үйлэдбэриин 9 һарын түсэб бүхы дээрээ үлүүлэн дүүргэгдээ. КПСС-эй ЦК-гэй нюниин Пленумэй шиидхэбэриин ёһоор үйлэдбэриие үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулха, автомадаар зэбсэглэхэ талаар хэдэн шухала эмхидхэлэй-техническэ хэмжээнүүд абтаһан байна. Партиин ЦК-гэй болохоёо байһан Пленумые эрхимээр угтахын тулада бэлэдхэл хэхэдээ, хүдөө ажахын ажалшад мүн лэ һайн үрэ дүн туйлаа. Бүхы түрэлэй малынь бүри олон болоо, мал ажалай продукт бүри элбэгээр абтаа; нёдондо жэлэйхидэ орходоо нилээд ехэ мяхан, һүн гүрэндэ худалдагдаһан байна. Ороohо таряа худалдаха түсэбөө республика болзорһоонь урид дүүргээ.

Белоруссиин ССР-эй экономикые саашадань хүгжөөлгэдэ хамаатай асуудалнууд тухай депутат Киселев үгынгөө түгэсхэлдэ тогтоһон байна.

Депутадууд **А. И. Федосеев** (Украинын ССР), **И. Юсупов** (Казагай ССР) мүн лэ үгэ хэлээ. СССР-эй арадай ажахые 1960 ондо хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй, СССР-эй Гүрэнэй бюджедэй проектнүүдые Национальностьнуудай Соведэй Бюджетнэ болон Экономическа комиссинуудай оруулһан нэмэлтэнүүдтэйгээр тэдэнэр бүрин һайшаагаа.

Тиигээд палатын заседани хааһан байна.

Союзай Соведтэ

Депутат **П. П. Лобановай** түрүүлэлгэ доро, **Союзай Соведэй** заседани Кремлиин театрын байшан соо боложо, палатын Бюджетнэ комиссиин нэмэлтэ элидхэлые комиссиин түрүүлэгшэ депутат **И. С. Сенин** хэһэн байна.

Долоон жэлэй даабарита тоонуудаар хараалагдаһанда орходоо гол даабаринуудайнь бүри ехэ байһан ушар ерэхэ жэлэй түсэбэй эгээн шухала онсо өөрэ зүйлынь болоно гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

СССР-эй арадай ажахые 1960 ондо хүгжөөхэ түсэбые, Гүрэнэй бюджедые Бюджетнэ комисси һайшаана. Тиихэдээ, торгон болон ноoһон бүд, ковер, арһан гутал, бусад зарим эд бараа нэмэжэ, бүри элбэгээр үйлэдбэрилхэ, худалдаха тушаа комисси зарим хубилалтануудые оруулха байна. Бюджедэй орошые 923,1 миллион түхэригөөр нэмээхэ, тэрэшэлэн байрын гэрнүүдэй, социально-культурна эмхи зургаануудай байшангуудай ехэ заһабари хэхэ, городууд болон хүдэлмэришэнэй тосхонуудые болбосон зохид түхэлтэй болгохо, мүн бусад гаргашануудые хамта дээрээ 650 миллион түхэригөөр ехэ болгохо гэжэ дурадхагдана гээд депутат Сенин хэлээ.

Удаань хэлсэхэ зүйлэйнгөө нэгэдэхи асуудалые Союзай Совет зүбшэжэ оробо. Депутат **В. Н. Новиковто** (РСФСР) үгэ үгтэнэ. Россиин Федераци дотор долоон жэлэй даалгабаринуудай амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байһан тухай хэлэхэ зуураа, РСФСР-эй промышленна үйлэдбэри 1959 оной юһэ һарын турша соо түргэнөөр хүгжэжэ, һүүлшын дүрбэн жэлэй турша соо үзэгдөөгүй һайн үрэ дүн үгэһэн байна. Энэ жэлэй һайн үрэ дүнгүүд 1960 ондо арадай ажахые саашадань дэбжээхэ, долоон жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ замаар ехээр дабшаха шухала үндэһэ һуури бии болгоо гэжэ тэрэ хэлээ. 1960 оной түсэбэй болон бюджедэй проектнүүдые баталха гэһэн дурадхал депутат оруулһан байна.

Депутат **Н. Т. Кальченко** (Украинын ССР) трибунын дэргэдэ ерэнэ. Долоон жэлэй түсэбые шадаал һаа һайнаар, бүри түргэнөөр дүүргэхын тулада Украинын ажалшад бүхы хүсэ шадалаа, хүсэл эрмэлзэлгэеэ зорюулна гэжэ тэрэ хэлээ. Республикын металлургнууд болон шахтернууд нүүрһэ малтан абаха, булад, шэрэм хайлуулха, прокат гаргаха талаар долоон жэлэй, эсэстэ туйлагдахаар хараалагдаһан хэмжээе 5 жэлэй турша соо туйлаха гэһэн уялга абанхай. Хүдөө ажахын продуктнуудые, хамагай түрүүндэ мяха болон һү элбэгээр абаха талаар долоон жэлэй даалгабариие 5 жэлдэ дүүргэхэбди гэжэ колхозно таряашад үгэеэ үгэһэн байна.

1960 оной түсэб болон бюджедые баталха гэжэ дурадхаха зуураа, Дашава Киев хоёрой хоорондохи газопроводые үргэдхэлгые түсэбөөр хараалха, Хойто Донец — Донбасс гэһэн каналай барилгые түгэсхэхын тулада мүнгэ зөөри нэмэжэ һомолхо гэһэн дурадхал нүхэр Кальченко оруулаа.

Удаань депутат **З. С. Омарова** (Казагай ССР) үгэ хэлэхэдээ, долоон жэлэй түрүүшын жэлэй программые Казахстанай ажалшадай амжалтатайгаар дүүргэжэ байһан тухай хөөрөө. 1960 ондо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй, мүн бюджедэй проектнүүдые баталха гэһэн дурадхалые тэрэ дэмжэһэн байна.

Н. С. Хрущевой США-да аяншалгын түүхэтэ удхашанар тухай депутат **В. П. Мжаванадзе** (Грузиин ССР) хэлээ. СССР-эй правительствые толгойлогшын Америкэдэ хэлэһэн бүхы үгэнүүд арадуудай хоорондын эб найрамдал болон хани барисаа бэхижүүлхэ талаар ленинскэ заабаринуудые саашадань хүгжөөлгын, шадамараар баяжуулгын толотомо үльгэр жэшээ болоно гэжэ тэрэ хэлээ.

1960 оной түсэб Грузиин республикын арадай ажахые саашадань хүгжөөлгэ хангаха байна. Республикын промышленностиин бүхы продукцинь горьтойгоор нэмэхэ, тиихэдэ машина бүтээлгын, металл болбосоруулгын промышленностиин продукци 33 үлүүтэй процентээр, электроэнерги абалга 19 процентээр, химическэ промышленностиин бүтээдэг зүйл 16 үлүүтэй процентээр нэмэхэ гэжэ нүхэр Мжаванадзе саашань хэлээ.

Сессиин үзэмжэдэ табигдаад байһан 1960 оной түсэбэй болон бюджедэй проектнүүд бүхы депутадууд болон бүхы совет арадай зүгһөө заабол дэмжэгдэжэ, долоон жэлэй асари ехэ зорилгонуудые шиидхэлгэдэ шэнэ алхам боложо үгэхэ гэжэ этигэжэ байһанаа депутат В. П. Мжаванадзе элирхэйлэн мэдүүлээ.

Тиигээд заседани хаагдаа.

Октябриин 28-да сесси хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлхэ.

(ТАСС).

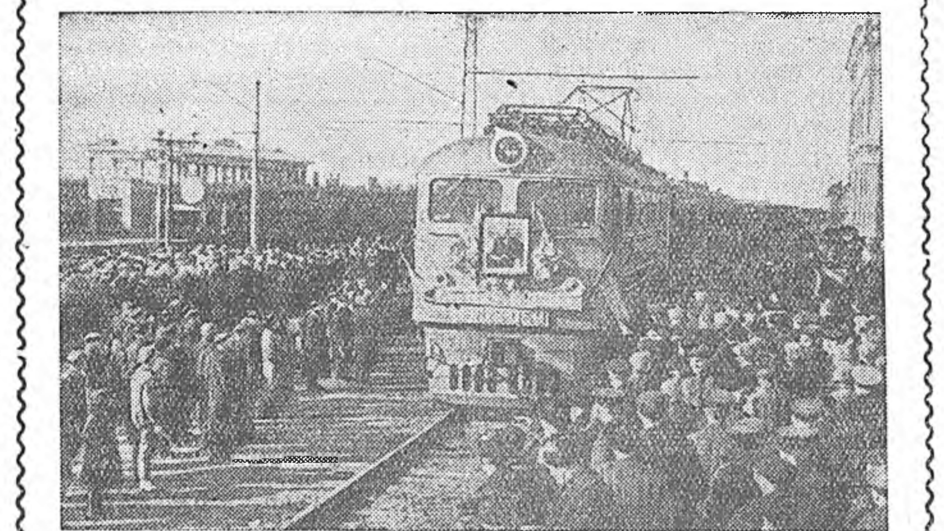

Москвагай түмэр замай Орёл Курск хоёрой хоорондохи участогта электровозууд ябадаг болобо. Ашаа тээһэн түрүүшын составые жүдхэһэн ВЛ-23-059 маркын электровоз Орёл станциһаа Курск орохоёо гараба. Энэ составые ахалагша машинист А. С. Кондратьев жолоодоно. **Зураг дээрэ:** Орёлһоо Курск орохоёо түрүүшын состав гаража ябана.

ТАСС-эй фотохронико.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Бурядай АССР-эй искусствын хүдэлмэрилэгшэдтэ хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай

Москвада болохо бурядай литература, искусствын декадада бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ, республикын искусствые хүгжөөхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, ахадуу ехэ ной туһаламжа үзүүлһэнэйнь түлөө Хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

БУРЯДАЙ АССР-эй ИСКУССТВЫН ГАБЬЯАТА АЖАЛ-ЯБУУЛАГША

1. **Васильев** Владимир Николаевичта — дирижер.
2. **Киреев** Алексей Николаевичта — режиссер.
3. **Познанский** Василий Васильевичта — режиссер.
4. **Чайковский** Владимир Александровичта — композитор.

БУРЯДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА АРТИСТ

1. **Слуцкер** Иосиф Ильичтэ — балетмейстер.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОВ

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Ч. ДОРЖИЕВ

Улан-Удэ, Соведүүдэй байшан.
1959 оной октябриин 28.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Бурядай АССР-эй искусствын хүдэлмэрилэгшэдтэ габьяата артистын хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо тухай

Республика дотор театральна искусствые хүгжөөлгэдэ амжалта туйлаһанайнь түлөө

Бурядай АССР-эй габьяата артист гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

1. **Абашеев** Петр Тимофеевичтэ — Ленинэй ордента Бурядай оперо, баледэй театрын солист.
2. **Кыштымова** Дина Ивановнада — Ленинэй ордента Бурядай оперо, баледэй театрын солистка.
3. **Манкетов** Владимир Борисовичта — Ленинэй ордента Бурядай оперо, баледэй театрын солист.

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. ЦЫРЕМПИЛОВ

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Ч. ДОРЖИЕВ

Улан-Удэ, Соведүүдэй байшан.
1959 оной октябриин 28.

СОВЕТСКЭ БАЙГУУЛАЛТА

Хүдэлмэринь эли бодо һайжараа

Манай тосхон модо үйлэдбэрилэлгын, нютагай промышленностиин, түмэр харгын хэдэн предприятитай, хоёр эхин, нэгэ дунда һургуулитай, соёл гэгээрэлэй, мүн бусад эмхи зургаануудтай тула аймаг доторoo томо тосхонуудай нэгэн гэжэ тоологдодог. Ажалшадай ажаһуудалай эрилтэ гүйсэд хангаха, тосхоноо болбосон түхэлтэй болгохо асуудалнуудта посёлково Совет, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитет ехэ анхарал табина. Эдэ хүдэлмэридэмнай депутадууд, Соведэй саг үргэлжын комиссинууд, эдэбхитэд ехэхэн туһа хүргэдэг.

Саг үргэлжын комиссинууд уялгаяа зүбөөр ойлгонхой гэжэ һананам. Худалдаа наймаанай, соёл гэгээрэлэй, үйлэдбэриин предприятинуудай ажал-ябуулгые шалгажа, тэдэнэй хүдэлмэридэ шалаха зэргээрээ туһалдаг гээшэ. Зарим асуудалаар һанамжа, дурадхалнуудаа сессиин гү, али гүйсэдкомой үзэмжэдэ табидаг.

Худалдаа наймаанай комисси илангаяа эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлнэ.

Ямар нэгэ магазин оройтожо нээгдэбэ, наймаалагшань ёборгонoop хүнүүдтэ хандана гэһэн, гү, али тэрэ столоводо эдеэгээ амтагүйгөөр буйлуулна гэхэ мэтын гомдол ажалшадһаа орожол байдаг. Тэдээнһээ эхилээд, ниитын эдеэ хоол бэлдэдэг предприяти, магазин бүхэнэй хүдэлмэри шалгажа, элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые усадхаха, хүдэлмэрииень һайжаруулха хэмжээ абаха хэрэгтэмнай поселково Соведэй худалдаа наймаанай хэрэг эрхилхэ комисси нилээд туһална. Энэ комиссиинхид өөһэдынгөө үүсхэлээршье ехэ юумэ хэдэг. Жэшээлэн хэлэбэл, тосхондохи худалдаа наймаанай эмхи зургаануудай зундаа хэхэ наймаанда хэр зэргээр бэлдэжэ байһыень тус комисси үнгэрэгшэ хабар һайса шалгажа, ехэшэг дутуу дунданууды элирүүлээ һэн. Һанамжа, дурадхалнуудаа өөһэдынгөө заседани дээрэ согсолжо, поселково Соведэй гүйсэдкомой үмэнэ табяад, тусхай шиидхэбэри гаргуулһан байна. Тэрэниие бэелүүлхэ хэрэгтэ комиссиин гэшүүдэй эдэбхитэйгээр хабаадалсаһаниинь һайшаалтай.

Комиссиин түрүүлэгшэ депутат Строков, гэшүүд—депутадууд Л. Г. Плотникова, В. В. Вознюк гэгшэд түмэр харгын ОРС-ын 48-дахи магазинай хүдэлмэридэ нилээд дутагдалнуудые элирүүлээ. Магазинай наймаалагшад Тарабукина, Дворникова гэгшэд худалдаа наймаанай ёһо гурим ходо эбдэдэг, эд бараа худалдан абагшадта ёборгон, бүдүүлигээр хандадаг, бусаагдаха мүнгыень дутуу үгэдэг, зарим эд бараанай үнэ сэнгые үргэжэ худалдадаг байгаа. Магазиниие даагша нүхэр Чулкова наймаалагшадаа зоргоорнь табижа хёод, юушье ойлгоогүй мэтэ болод һуудаг байба. Поселково Соведэй гүйсэдком 48-дахи магазинай хүдэлмэри тухай хэлсэжэ, Тарабукина, Дворникова гэгшэдые ажалһаань гаргаха тухайда ОРС-ын түлэбэрилэгшэдэй үмэнэ асуудал табиха, хэрэгыень мүрдэлгын органуудта хүргэхэ гэжэ шиидхээ һэн. Тэдэ хоёр хүдэлмэриһөө хаягдаа, нүхэр Чулковада зэмэ тохогдоһон байна. Мүнөө магазинай хүдэлмэри эли бодо һайжараа.

Ниитын хиналта хэгшэд, лавкын комиссиин гэшүүд комиссиин хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Мүн хүдэлмэриин наһанһаа үнгэржэ, пенсидэ гараһан үбгэд хүгшэд комиссиин хүдэлмэридэ туһалдагынь шухала гэжэ һанагдана. Түсэб зохёохолоо нүхэр Строков комиссиингаа заседанида тэдэнэй уридаг заншалтай.

Мүнөө манай тосхондо 2 столово, 1 буфет, 13 магазин, киоск худэлнэ. Комиссиин хэхэ юумэ захагүй. Худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ худалдаа наймаанай комисси гол анхаралаа хандуулна.

Соведүүдэй бюджетнэ комиссиин хэхэ юумэеэ олоногүй, муугаар хүдэлнэ гэжэ аймагай суглаан, сессинүүд нар дээгүүр хэлсэжэ байхые дуулагша һэм. Тэд манай поселково Соведэй бюджетнэ комисси (түрүүлэгшэнь депутат М. Л. [illegible]баева) муугаар хүдэлмэрсэ эмхидхэнэ гэхын аргагүй. Өөртөө хабаатай асуудалые Соведэй сессидэ, гүрэнэй гүйсэдхэхэ комитедэй үмэнэ табяад байдаг.

Поселково Соведэй бюджедтэ хараалагдаһан мүнгэ зөөриин [illegible] зүбөөр гаргашалагдажа байһые шалгана. Олон үхибүүдтэй, гансаар бэе эхэнэрнүүдтэ үгтэхэ мүнгэн хэр саг болзортоо түлэгдэдэг бэ гэһые шалгажа үзэө. Бюджетнэ комиссиин оруулһан һанамжа, дурадхалнууд сессидэ харагдаад, хараалагдаһан хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдэжэ байна.

Бюджетнэ комиссиин гэшүүд — депутадууд М. Д. Галсанова, Д. [illegible] Тудупов, Е. А. Воробьев гэгшэд уялгадаа илангаяа ханамжатайгаар хандадагыень тэмдэглэхэ [illegible] хала.

Промышленностиин талаар комисси мүн лэ һайнаар хүдэлдэг.

Поселково Соведэй 35 депутат саг үргэлжын комиссинуудай хүдэлмэридэ хабаадалсана. Тэрэнһээ гадна хэдэн олон эдэбхитэн тосхоной үйлсын комитедүүдэй [illegible] шүүд оролсоно.

А. Черноярова,
Сэлэнгын аймагай Гал[illegible]
Нуурай поселково Соведэй
гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

ТОБШОХОНООР МЭДЭЭСЭХЭДЭ

☆ Аймагай центрһээ Санага тосхон хүрэтэр харгы заһабарилагдажа байна. Харгын заһабарилагдаһанай ашаар машинанууд һаадгүй түргөөр ябадаг болоо.

Закамен. **Б-М. Балданов.**

☆ Ниитын хэрэгэй түлөө орододог, дайнай инвалид Гомбо Мункуев Сталинай нэрэмжэтэ колхозой сабшалангай газар үйлэдэ дүүргэбэ.

Зэдэ. Д. Цыремпилов.

КПСС-эй ЦК-гэй Пленумые угтуулан

Эршэмтэй ажалай үрэ дүн

☆

Л. КОЧЕТОВ, КПСС-эй Байкало-Кударын айкомой секретарь

☆ ☆

...айкало-Кударын хүдөө ажахын ...шад КПСС-эй XXI съездын ...гэ шиидхэбэреэр зоригжон, ...хэ долоон жэлэй түрүүшын ...нэ ниитын малай ашаг шэмэ, ...лангай ургасые эрид дээшэ...хэ гэһэн социалистическэ ехэ ...нуудые абаһан байгаа. Пар...н айком, партийна эхин организ...нууд абаһан уялгануудаа зааг...й бэелүүлхын түлөө социалис...скэ мүрысөө үргэнөөр эмхидхэ... байна.

...лхознигуудай хамтын суглаан, ...гада, фермэнүүдэй зүблөөнүүд ...үүр абтаһан уялгануудай бэе...гдэжэ байһан тухай хододоо ...эн хэлсэгдэжэ, аймагай газе... хуудаһанда бэшэгдэжэ, мүн ...гоор дамжуулагдажа байгаа. ...колхозой бүхы түрүүлэгшэнэ..., партийна эхин организацинуу... секретарьнарай, бригада, фер...үүдэй даагшанарай тоосоото ...хэл КПСС-эй айкомой бюрогой ...лани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ ...аа. Тэрэшэлэн абаһан социа...тическэ уялгануудай хэр зэргээр ...үүлэгдэжэ байһан тухай асуу... партиин айкомой пленум дээрэ ... дахин зүбшэн хэлсэгдэжэ, ...э тодорхой шиидхэбэри абтаа. ...магай ажалшад хүдөө ажахы... саашадань хүгжөөхэ талаар ...жэлдэ зарим тэды амжалта ...аһан байна. Ороohото ургама... гектар бүриһөө 13 центнер ур...а абаха уялга абтаһан аад, 15 ...тнер хуряагдаа. Мүн гектар бү...һөө 90 центнер хартаабха, 100 ...ан центнер огородой эдеэн абта... байна. Үнгэрһэн жэлэйхидэ ор...доо 38 процентээр ехэ ороohо та...н абтаа, хартаабха—гурба да..., овощь, силосэй ургамалнуудай ...аса—хоёр дахин, тарималноо...—1,5 дахин ехээр абтаа. Ждано... нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэг...нь нүхэр П. Франчук, партийна ...анизациин секретарь нүхэр Дарханов, агроном нүхэр П. Ко...) ороohото ургамалай бүхы тал...һаа гектар бүриин 18 центнер ...а, мүн зуун центнер хартааб... хуряажа абаа.

...нэ жэлдэ хүдөө ажахын урга...нуудай үндэр ургаса абаһанай ...аар аймагай колхозууд гүрэндэ ...ха худалдаха түсэбөө 153 про...т дүүргээ. Ждановай, Кировэй ...эмжэтэ колхозууд таряа худал...а түсэбөө 193—220 процент ...гэһэн байна.

Гүрэндэ хартаабха худалдаха ...эбөө манай аймаг 188 процент ...ргэбэ.

Аймагай бүхы колхозууд ерэхэ ...лэйнгээ тарилгада элбэг хүрэхэ ...оohото ургамалай болон хар...бхын үрэһэ хүрэнгэ хаанхай. ...н энэ жэлдэ ниитынгээ малда ...үүлхэ таряа талханай зүйл, хар...бха элбэгээр нөөсэлэгдөө, кол...знигуудай ажалта үдэртэ горь...хон таряан хубаагдаха.

Танса хура бороотой һайн жэлэй ...ohонһоо иимэ һайн ургаса аб... бэшэ, харин газар таряалан...е эрдэм ухаанай заабаряар эр...дэг болоhонһоо, тарилга, ху...алгые агротехникын ёһоор эмхид...һэн дээрэһээ болоно.

Хүдөө ажахын ургамалнуудай ...н ургаса абахын тулада, та...лгые саг болзортонь һайн ша...тайгаар үнгэргэжэ, бүхы дээрэнь ...товой үрэһөөр тарилга хэхэ ...шэ ехэ удхашанартай. Мүн ...гжүүлгын удхашанар ехэ. Нёдо, мүнөө жэл хартаабхын, овощиин, силосэй ургамалнуудай поли дээрэ аммиагтай шүүһэн, минеральна утэгжүүлгэ ехээр хэгдэв.

Гэбэшье таряан ажалдамнай горьтойхон дутагдалнууд бии. Газар элдүүрилгын, тарилгын шанар баян ургаса абаха эрилтые яажашье ханганагүй. Тиимэ дээрэһээ КПСС-эй айком, партийна эхин организацинууд таряан ажалдаа агротехническэ хэмжээ-ябуулганууды, түрүүшүүлэй дүй дуршэл нэбтэрүүлхэ, мүн эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулха болон бусад хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй болоно.

Ниитынгээ малай тоо толгой олошоруулха, ашаг шэмэнь дээшэлүүлхэ талаар аймагай колхозууд зарим тэды амжалта туйлаа. Энэ жэлэй 9 һарын туршада үнгэрһэн жэлэйхидэ орходоо аймаг мяха абалгаяа 56 процентээр ехэ болгоо. Тэрэ тоодо Ждановай нэрэмжэтэ колхоздо 70 процент, «Знамя Октября» колхоздо—158 процент, Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо—83 процентээр ехэ мяхан абтаа.

Октябриин 20-ной мэдээгээр аймагай колхозууд гүрэндэ мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэб 113 процент дүүргэбэ. Тиигэжэ үнгэрһэн жэлэйхидэ орходоо 52,4 процент гү, али 3110 центнер мяхан гүрэндэ ехээр худалдагдаба. Тэрэшэлэн «Знамя Октября» колхоз үнгэрһэн жэлэйхитэй сасуулхада 113 процент, «Заветы Ильича» колхоз 74,5 процент, XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз 70 процентээр ехэ мяха гүрэндэ худалдаа. Аймагай партийна, советскэ организацинууд, колхозой хүтэлбэрилэгшэд мяха абаха хэрэгтэ саашадаашье анхаралаа ехээр хандуулжа байха.

Колхозой партийна организацинууд, правлени бэлшээн таргалуулха малайнгаа гүүртэ, отарануудые ажалдаа оролдосотой, һайнаар хандадаг, эрхим колхознигуудаа даалганхай. Бэлшээн таргалуулха малайнгаа гүүртэ, отарануудта эгээл һайн бэлшээри үгтэнэ. Мүн бүхэнэй шэгнүүр нэмээхэ талаар һара бүрндэ тусхай даабари үгтэхэ, мал таргалуулһанай, тэрэнэй амидын шэгнүүрэй нэмэһэнэй зэргээр малшадай ажалай түлбэри үгтэхөөр хараалагдаһан байна.

Мүнөө малшадай олонхинь нилээд амжалта туйлажа байна. Жэшээнь, «Знамя Октября» колхозой малшан нүхэр П. Балданов бэлшээн таргалуулха гүүртынгээ малай тус бүрнин шэгнүүрые сүүдхэдээ 1100 граммаар нэмэгээ. Мүн Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой бэлшээн таргалуулха гүүртын малшан нүхэр С. Тугарин эбэртэ бодо малай толгой бүрнин шэгнүүрые сүүдхэдээ 900 граммаар нэмэгээ. Тус колхозой гахайшан М. Вторушина 38 гахай шахан таргалуулжа, толгой бүринень 86 килограмм шэгнүүртэй болгожо гүрэндэ тушаагаа.

Аймагай колхозууд үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо һү һаалгаяа нэмээгээ. Энэ жэлэй 9 һарын туршада эдлүүрнин газарай 100 гектар бүхэндэ 85 центнер һүн һаагдаа. Октябриин 20-ной мэдээгээр гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб манай аймаг 101,2 процент дүүргэһэн байна. Үнгэрһэн жэлэйтэй сасуулхада мүнөө жэл гүрэндэ 10 процентээр ехэ һүн худалдагдаа. Мүн үнгэрһэн жэлэйхидэ орходоо 40 процентээр олон үндэгэн гүрэндэ худалдагдаа.

Гэхэтэй хамта КПСС-эй айком, партийна эхин организацинууд ниитынгээ малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ талаар бии байһан арга боломжонуудаа дүүрэн хэрэглэжэ шаданагүй. Абаһан социалистическэ уялгануудаа үшөө муугаар бэелүүлжэ байна.

Мяха ехээр абахын зорилгоор 1960 ондо аймагай колхозууд бүрүүнүүдые үбэлэй үедэ олоор шахан таргалуулха зорилготой. Мүнөө 2179 толгой эбэртэ мал шахан таргалуулха 15 гүүртэ, 2628 толгой шахан таргалуулагдаха бүрүүнүүдэй гүүртэнүүд эмхидхэгдэнхэй. Гадна үбэлэй үедэ нилээд олон толгой гахай шахан таргалуулагдажа тушаагдаха юм. Мүнөө үедэ КПСС-эй айком, партийна эхин организацинууд һү һаалгаяа дээшэлүүлхын түлөө хэмжээнүүдые абажа байнхай. Энэ жэлэй малай үбэлжэлгые эрхим һайнаар үнгэргэжэ, ниитынгээ малай ашаг шэмые эрид дээшэлүүлхэ арга боломжонууд манда дүүрэн бии. Энэ хадаа партийна организацинуудай арад зоноо али зэргээр эмхидхэһэнһээ боложо зэргэтэй.

Манай аймагай ажалшад КПСС-эй ЦК-гэй мүнөө үедэ болохоёо байһан Пленумые ажалай амжалтаар угтахын түлөө айхабтар ехэ эдэбхи, зоригтойгоор ажаллажа байна.

МАЛАА ТЭЖЭЭЛЭЭР, ДУЛААН БАЙРААР ХЭР ХАНГАБАТ?

☆ ☆ ☆

Зелёнко, һолоомо ехээр суглуулна

Бүри үүрэй хираалжа байхада нэгэ мори тэргэтэй хүн мүнгэн сагаан хюруу дээгүүр мүр гарган, колхозой центрһээ хойшоо таряалан тээшэ дугшуулжа ябаба.

— Энэ Доржомнай ёһотой бэрхэ, ажалша хүн гээшэ ха. Харанхы үглөөгүүр, хүнэй бодоогүйдэ хоёр дахин һолоомо асарбал. Энэ намартаа хонидтоо эдюулхэ үбһэ, һолоомоёо зөөжэ абаа,—гэжэ тэндэ байһан колхознигууд хөөрэлдэнэ.

Нээрээшье хонишон Доржо Раднаевич Мункуев Закаменайнгаа аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз соо үнэхөөрөөл шударгы, бэрхэ, түрүү малшадай нэгэн гэжэ үнинэй алдаршанхай. Нүхэр Мункуев байгша ондо өөрынгөө хани нүхэр Юмжидтэй хамта 580 гаран шэнэ түлгэ хонидые тушаажа абаад, хаража байна. Эдэ хонишод үбэлжэлгэдэ эртээнһээ бэлдэжэ, хонидойнгоо хашаа хорёос һайнаар заһаад, дулаалаад, мүн өөһэдынгөө хүсөөр 200 центнер үбһэ, 5—6 томо һүри зелёнко хураажа абанхай. Һаяхай эндэхид таряалан дээрэһээ овёсой һайхан һолоомо зөөнэ.

— Манай отарнихид түлгэ хонидоо тушаажа абаһан үдэрһөө хойшо ханаалтатай һайнаар адуулжа, хүсэ шадалынь нэмээхые оролдоно. Мүнөө хонидтай гол түлэб таряаней, зелёнкын һуурида, һайн хагдатай газарта бэлшээгдэнэ. Тэдэндээ үглөөгүүр бага зэргэ үбһэ, һолоомо эдюулээд, эртэ гаргажа, үдэшэ орой болотор адуулнабди. Хонидоо үдэртөө 3—4-һөө үсөөн бэшэ уһалнаб,—гэжэ Доржо Раднаевич хөөрэнэ.

Хонидойнгоо хүсэ шадалые хүсээжэ, эрхим тарган болгоод, үбэлжэлгэдэнь оруулха, КПСС-эй ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумые, мүн Агуухэ Октябриин революциин 42 жэлэй ойн һайндэрые ажалай амжалтаар угтахын түлөө тэмсэнэ.

Д. Будаев.

Межитдоржиевтанай амжалта

Үнгэрһэн зун Сэлэнгын «Эрдэм» колхозой малшан Петр Межитдоржиев ехэхэн амжалта туйлаба. Тэрэ өөрынгөө нүхэр Римматай колхозойнгоо 125 хашараг, бүрүүнүүдые бэлшээн таргалуулаа юм. Межитдоржиевтан малаа зүбөөр харууhалжа, һайнаар бэлшээнэйнгээ ашаар тэрэнэйнгээ шэгнүүрые горьтойгоор нэмээгээ. 4 һара соо хашарагуудынь тус бүриингөө шэгнүүрые бүхыдэнь 12700 килограммаар нэмээһэн байна. Ондоогоор хэлэбэл, сүүдхэ бүри дунда зэргээр 850 граммаар нэмээжэ шадаа. Илангаяа июль—август һарада малаа һайнаар таргалуулаа юм. Эдэ һаранууды сүүдхэ бүри малынь 1160—1070 граммаар нэмэжэ байгаа.

Зураг дээрэ: Эрхим малшад Петр, Римма Межитдоржиевтан.

Э. Буерачный.

Эдьхэтын малшадай эдэбхитэ ажал

Баргажанай дабаа зубшаһан харгын хоёр тээгүүр барагдашагүй үргэн тала нэмжыжэ, дундуурнь үбһэнэй һүринүүд үйлсэтэй харагдана. Мүн энэ үргэн талаар олон һүрэг үхэр малнууд бүлэг бүлэгөөрөө бэлшээжэ ябана. Бүри саагуурнь хэдэн газарта һайнаар түхеэрһэн малай байра, хашаа хорёо, гэрнүүдшье олон бии.

— Энэ манай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 3-дахи комплексно бригадынхидай эдлэжэ, элдүүрилжэ байһан таряалан, сабшалан, үсхэжэ байһан адууһа малынь гээшэ. Газар дайдамнай гайтай ехэ даа. Урдань эндэ бүхэли колхоз байгаа юм,—гэжэ мантай сугтаа ябаһан түс бригадын бригадир Галсан Тангарович Хорганов хөөрэнэ.

Нээрээшье энэ томохон лэ ажахы байба. Бидэнэр үдэрэй туршада эндэ байгаад, бүхы фермэ, отарануудтань хүсэд ябажа үрдибэгүйбди. Бригадынхид хамтадаа 1100 га үрэжэлтэ баян сабшалан, мянга шахуу га таряалан, мүн нилээд ехэ бэлшээриин газартай юм. Гадна эндэ арбаад шахуу мянган хонин, хэдэн зуун эбэртэ бодо мал, адуу морид тоологдоно. Байгша ондо бригадын хонишод хонин бүриһөө дунда зэргээр 2,7 килограмм нооһо хайшалжа, урзандаһайхида орходоо 2 дахин ехэ нооһо абаа һэн. Эндэ өөрынгөө һайн һайхан сэдьхэлээр хүдэлжэ байһан 70 һаһатай пенсионер Хоргон Тыхеев отарынгаа түлгэ хонидһоо бүхыдөө 3 центнер эрхим шанартай нооһо хайшалжа тушааһа, түсэб, уялгаяа үлүүлэн дүүргээ юм.

— Энэ жэлдэ манай бригадынхид бүхы сабшалангаа хуу сабшажа, хонидтоо, үхэр малдаа 10 гара мянган центнер үбһэ, 8 мянган центнер шэмэтэ тэжээл—зелёнко, мүн хээрын ургамал ногоогоор 200 тонно силос даража бэлэдхэнхэй. Энэмнай үшөө бага гээшэ. Тиимэһээ мүнөө хони, үхэр малаа таряалан, сабшалангай һуурида, элбэг хагда ногоотой газарта оройхон болотор адуулаад, һайса таргалуулжа абахын түлөө оролдожо байнабди. Эдэ үдэрнүүдтэ хонишод Лайжад Бадмаева, Евдокия Федорова, Цыдып Санжиев, Будажаб Гыпылова, Нансал Боднева, Жигжит Цыренов болон бусад хонидоо һайнаар бэлшээн таргалуулна. Тиигэжэ малаа тобир тарганаар ондо оруулха арга боломжо манда бии,—гэжэ бригадир Галсан Тангарович хөөрэнэ.

Эндэхид малайнгаа үбэлжэлгэдэ эртээнһээ һайнаар бэлдэнэ. Хони, хурьгадайнь, үхэр малайнь байра хаха сагтаа заһабарилагдажа, дулаалагдаа. Гадна түрүүшын хүйтэндэ малдаа эдюулхэ үбһэн, зелёнкоые зөөгдэжэ абтанхай. Илангаяа декабрь, январь һарануудта хурьга олоор абахаар хараалжа, тэрээндээ мүнөө һайнаар бэлдэнэ.

— Түл абалгада эртээнһээ бэлдэгүйдэмнай аргагүй бшуу. Манай бригадада гансахан ноябрь, декабрь соо мянгаад шахуу хурьган абтаха.—гэжэ хонишод отарые даагша Будажаб Гыпылова хэлэнэ.

Энэ жэлнэй эхилжэ колхоз сэхэ мүнгэн түлөөһэндэ оронхой. «Ажал хэжэ ябахада ехэ урматай болоо даа. Энээнһээ урагша ажалта үдэртэ хэды шэнээн мүнгэ абахаа жэлэй дүүрэхэгүйдэ мэдэдэггүй һэмди. Харин мүнөө һара бүри ведомостьдо гараа таблад лэ, сэбэр мүнгэ тоолоод абажа байхада али тухай зохид гээшэб. Жэшээнь, би үнгэрэгшэ һарада мянгаад шахуу түхэриг салин абааб» гэжэ хонишон Лайжад Бадмаева хөөрэнэ.

Тиигэжэ Эдьхэтэ нютагай малшад үхэр малаа тобир тарганаар ондо оруулжа, ерэхэ жэлдэ һү, мяха, нооһо элбэг ехээр абахань лабтай.

Е. Цыренова.

Курумкан.

Сэлэнгын хонинoй совхоз бүрүүнүүдые олоор таргалуулна. Энэ совхозой малшан Балжу Бальжиев 93 бүрүү даажа абаад, һайнаар тэжээжэ эхилбэ. **Зураг дээрэ:** тэдэ бүрүүнүүд Хэлтэгэй нютагта ябана. [illegible]—Б. Бальжиев. А. Мантаевай фото.

ЭМХИДХЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИИН ҺУЛА ДЭЭРЭҺЭЭ

Ажахын, культурна байгуулалтын асуудалнуудые Кяхтын аймсоведэй гүйсэдком халирхайгаар шиидхэнэ

☆ ☆

КПСС-эй XXI съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэн, ажалшадай ...удалые нютагай Советүүд ...дхэлэй-ниитын хүдэлмэрээ ...м һайжаруулжа, ажалша олонтой бүри нягта холбоо бариһан байжа байнхай. Тиигэжэ ...н, культурна байгуулалтын ...удалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ ...удэй, тэдэнэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй ударидахы, эмхидхэхы ...тнь нилээд дээшэлээ. Гэбэшье ...н аймагай нютагай Советүүдэй ...эмхидхэлэй хүдэлмэри үшөөл ...лтагүй байна. Сомоной, поселок, городской болон аймагай ...дэй депутадууд һунгагшадтайгаа холбоо барисаа байгуулна... Мүнөө хүрэтэр нэгэшье депутат ... һунгагшадынгаа урда ...сэдүй байна. Культурна байгуулалтын, ажахуудалай асуудалнуудые һунгагшадай хэһэн шүүмжэлэлые, тэдэнэй оруулһан мэдүүлгэ, заабаринуудые бэелүүлхэ хэмжээн абаха...

...н нютагай Советүүдэй саг үргэлжын комиссинууд үүргэсэ мэдээд... гэжэ гү, Советүүдэй хүдэлмэри... биратай туһа хүргөөгүй, хү...гэшэд, колхознигууд, алба...шад дундаһаа эдэбхитэдые ...элгүүлнэгүй байна.

...тын аймагай Совет, тэрэнэй гүйсэдхэхэ комитет (түрүүлэгшын уялга дүүргэгшэ нүхэр Ермо...) сомоной, поселково, городской Советүүдэй, тэдэнэй гүйсэдкомуудай хүдэлмэридэ тодорхой туһаламжа үзүүлнэгүй. Ажахынгаа гол һалбари болохо мал ажалые түргэнөөр хүгжөөхэ, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ асуудалнуудые аймагай Совет халирхайгаар шиидхэнэ. Элдэб янзын суглаа, зүблөөн үсөөдөөгүй: энэ жэл гансахан аймсоведэй гүйсэдком 300 гаран шиидхэбэри гаргаһан байна. Тэрээнһээ гадна аймагай Совет баһал хэдэн шиидхэбэри баталан абаһан байна. Тэдэ тэдэ шиидхэбэринүүдээ бодото дээрэнь бэелүүлхэ тушаа аймсоведэй гүйсэдкомой зүгһөө эмхидхэлэй хүдэлмэри һаналдана гэжэ тобшолол хэжэ, баримтануудаар дүүргэлгэ болохо байна.

ЖЭЖЭ БОЖО ХЭРЭГҮҮДЭЭР ҺАМААРАЛДАЖ БАЙХАДАНЬ...

Мал ажал аймагай ажахынь гол һалбари юм. Тиимын тула бүхы хүтэлбэрилхы зургаанууд, нэн түрүүн аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын инспекци (начальнигынь нүхэр Перевалов) энэ һалбарида горьтойхон анхарал хандуулха ёһотой байгаа бшуу. Республикын түрүү һаалишад, мал адуулагшад, хонишод, гахайшадай һайн дүй дуршэл нютагтайнгаа малшадай дунда дэлгэрүүлхэ, зоотехническэ эрдэм ухаанай туйлалтануудые бүгэдын шадабаринь болгохо асуудалда хүдөө ажахын инспекци, тэрэнэй мэргэжэлтэд анхарала табинагүй. Юрэл үдэр бүрнин жэжэ божо хэрэгүүдээр сагаа баража, мал ажалай ашаг шэмыень эрид дээшэлүүлхэ, үүлтэрыень һайжаруулха, фермэ дээрэхи хүндэ хүдэлмэри оньһолоруулха гэхэ мэтэ шухала асуудалнуудые аймагай Советэй, тэрэнэй гүйсэдкомой үзэмжэдэ гү, али колхоз, совхозой үмэнэ табинагүй.

Аймагай совхоз, колхоз бүхэндэ мал ажалайнь бодото байдал бирагүй. Эбэртэ бодо мал үсхэбэрилхэ түсэб аймагаараа дүүргэбэшье, Ехэ-Нугын сомоной «Красное знамя» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Филатов) тэрэнээ арайхан 91,3 процент дүүргээ. Тинхэдэ аймаг дотор үнеэдэй тоо толгойе олошоруулха хэрэг тоогдоногүй. 1953 онойнь байдалтай сасуулбал, мүнөө ойдоо 47 толгойгоор нэмээ. Хонин һүрэгээ 1,8 дахин олошоруулһан байна.

Мүн мал ажалай ашаг шэмэнь өөдэтэйгөөр дээшэлэнэгүй. Энэ жэл Кяхтын колхозууд үнеэн бүриһөө 2100, совхоз—2600 килограмм һү һааха уялга абаһан аад, 9 һарын дүнгөөр колхозуудай үнеэн бүриһөө милаа 1088 килограмм, хонинной совхоздо—1463 килограмм һүн һаагдаа. Нёдондонай энэ үеынхитэй жэшэбэл, колхозуудай үнеэн бүриһөө 236 килограмм, совхозой —329 килограмм һүн багаар һаагдаа. Эндэхи колхозуудай гүрэндэ һү худалдаха уялгаһаа байтагай, хараалһан түсэбөө дүүргэхэнь холо үды. Гансахан Калининай нэрэмжэтэ колхоз лэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргэнхэй.

Аймагай колхозууд, мүн совхоз һү бүри ехээр һааха дүүрэн арга боломжотой. Зүгөөр аймгүйсэдком һү абаха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө энэ тэрэ колхоз мүнөө дүүргэжэ байна гэһэн шиидхэбэри хойно хойноһоонь абаһаа бэшэ, һаалиин гүүртэ бүхэнэй бодото байдалые һайн мэдэнэгүй. Жэшээлэн хэлэхэдэ, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой Субактадахи һаалиин гүүртэдэ (даагшань нүхэр Б. Цыренжапов) сүүдхэдөө үнеэн бүриһөө 2,5—3 литр һүн һаагдана. Тэдэ һаалишан бүхэн 20 гаран үнеэдтэй байгаад, хайшан гэжэ һү ехээр абахань гээшэб? Үнеэдээ һааха, хойноһоонь харууhалха хүн үгы хүрэнэгүй ха юм. Энэ гүүртэдэ 8 һаалишанай орондо 5 хүн хүдэлнэ. Үнеэдтэ силос эдюулжэ эхилээгүй. Тэдэнь газаагуур—нойтон шабар шабха дээрэ хононо. Һаалгадаг үнеэдтэ овёс бүйлүүлнэгүй гэнэ. Тэрэнэй тээрмэдэжэ гурил болгоод, уһанда худхажа бүрдүүлэг хэжэ эдюулхэ зоданьхуураггүй шэмэтэй байха һэн. Тэдэ хажуудань тооной тээрмэшье байдаг.

Мүн Прибайкалиин Лазогой нэрэмжэтэ колхозой һаалишадай үүсхэл тухай тэдэнэр юушье дуулаагүй байба. Мүнөө энэ гүүртын үнеэд үдэр бүри һү шэмээ татаһаар. Мүн гүүртэдэ үбэлжэлгэдэ бэлэн болгоодүй. Малайнь байра задагай, ехэ заһабари хэгдэхээр. Түгалайнгаа байра бэлэн бэшэ. Автоуһалгануудынь хоёрдохи жэлээ ашаглагданагүй.

Субактын һаалиин гүүртын байдал иимэ байна. Энээндэ адлирхуу гүүртэнүүд аймаг дотор захаһаа олдохо.

Аймагай Советэй гүйсэдкомой, тэрэнэй таһагуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд малай гүүртэ, отарануудта ябадаггүй гү, али байгаашье һаа—халта мүлтэ дайраад лэ гарадаг-байгаа ха гэжэ һанагдана.

Гүрэндэ мяха, нооһо тушааха түсэб байдал дүүргэгдэнэгүй. Зарим ажахынууд шадал муутай, туранхай мал гүрэндэ тушаана. Калининай, Сталинай нэрэмжэтэ, «Красное знамя» колхозууд үнгэрһэн 2—3 квартал соо 100 гаран үхэрээ дундаһаа доошо шадалтайгаар тушааһан байгаа. Бүхы тушаагдаһан эбэртэ бодо малай амидын шэгнүүрынь дунда зэргээр арайхан гэжэ 260 килограмм болоно. Энээнһээ болоходо гүрэншье, совхоз, колхозшье хохидодо ороно.

Эдэ баримтанууд аймагай совхоз, колхозуудай намар, зунай сагта малаа һайтар таргалуулжа шадаагүйн, энэ асуудалда нютагай Советүүдэй анхаралаа табягагүйн гэршэлнэ.

Хамтынгаа малай тоое түргөөр олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ гээшэ харууhалдаг малай үүдһэнэ дулдыдаха байһанинь мэдээжэ. Тиимэһээ ажалдаа дуратай, харюусалгатай хүнүүдые мал ажалда шэлэжэ томилхо хэрэгтэй. Гэбэшье аймсоведэй гүйсэдком, тэрэнэй хүдөө ажахын инспекци, колхозуудай правлени, совхозой дирекци, сомоной Советүүд энэ ушарта зэргэтэ анхаралаа хүсэд хандуулнагүй. Гүүртэнүүдые даагшад, мал адуулагшад, һаалишад илангаяа олоор һэлгэгдэнэ. Совхозой нэгэдэхи отделениин харьяата Усть-Киранай һаалиин гүүртэдэ (даагшань нүхэр В. Черная) энэ жэл 8 һаалишадай дүрбэниинь һэлгэгдэнхэй. Мүнөө хүсэжэ байһан һаалишадые хэзээ үдэрөөр хоёр һэлгэхыень мэдэхэгүй байдаг. Энээнһээ боложо энэ гүүртын үнеэд үдэр бүри һү шэмээ татажа байнаар. Августада 25200 литр һүн һаагдаһан аад, сентябрьда орйдоо 15824 литр һаагдаа. Гүүртэдэнь ёһотой эмхи гүрим байхагүй. Үнеэдынь борьбоодо хүрэмэ нойтон шабааһан дээрэ хэбтэнэ. Иимэ байдалда байһан малай ашаг шэмэнь ягаад дээшэлэлтэйб?

Олон фермэдэнь һаалишад, малшад дутана. Эдэнэй нэмэлтэ түлөөһэн тухай зохихо хэмжээн абтанагүй.

ОБСЭШООД ҺУУДАГЫНЬ ГАЙХАЛТАЙ

Үбһэ тэжээл нёдондонойхиһоо ехээр бэлдэбэшье, аймагай колхозууд мүнөө жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ шадаагүй. Жэл хахадта, хоёр жэлдэ хүрэхөөр шэмэтэ тэжээл бэлдэхэхэ гэһэн хүршэнэрэйнгөө—кударынхидай үүсхэлые аймсоведэй гүйсэдком дэмжээгүй.

Сабшалангайнгаа газар шанаржуулан, элдэб тэжээл элбэг ехээр абадаг болохын тула наг шабхэ ехээр гаргажа, сабшалангаа үтэгжүүлхэ ёһотой аад, биратай юумэн хэгдэнэгүй. Калининай нэрэмжэтэ колхоз энэ жэл дунда зэргээр сабшалангай гектар бүриин 4,5 центнер...

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

УНШАГШАДАЙ БАЯР

Октябрийн 26-най үдэшэ гүрэнэй ород драмын театр соо хүнүүд хэзээ хэзээнэйхиһээ олон, үдэшын 9 час болохые хүлеэжэ ядан байбад. Эдэнэр республикынгаа уран зохёолшодтой уулзажа, тэдэнэй Москвада болохо искусство болон литературын декадада хэр зэргээр бэлэдхэжэ байһыень мэдэхээ ерэһэн байгаа. Бурядай АССР-эй уран зохёолшодой Союзай правлениин түрүүлэгшэ Н. Г. Балдано декадада бэлэдхэлгын ябаса тухай дэлгэрэнгы элидхэл хэбэ. Нүхэр Балдано хорёод жэлэй турша соо түрэл литературынгаа ямар амжалтануудые туйлаһан тушаа тогтоо. Элидхэлэй һүүлээр поэдүүд нүхэд Д. Дамбаев, В. Петонов, А. Бадаев, Н. Дамдинов, Д. Хилтухин, Ц. Жимбиев, Ц-Д. Дондокова, Ц. Галсанов, Ш. Нимбуев, С. Метелица, Ч. Намжилов, Д. Мадасон гэгшэд өөһэдынгөө зохёолнуудые уншажа, хүнүүдые ехээр һонирхуулба, мүн Москвагай мэдээжэ уран зохёолшо М. Соболь өөрынгөө шүлэгые уншаа.

Һүүлээрэнь Хэжэнгын арадай хоор, республикын театрнуудай хүсөөр ехэ концерт харуулагдаа.

Ч. Ринчинов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: советскэ мэдээжэ поэт, драматург Марк Соболь уулзалга дээрэ шүлэгөө уншажа байна.

А. Бадаевай фото.

А. МАНГАТХАНОВ

АТОМОХОД

Пурба Володя хоёрто
Пароход һонигүй болошоо.
Атомоход, ракетэдэ
Аргагүйгөөр дурлашоо.
Үглөөнһөө хойшо
Үйлдэнэ хоюулан,
Хабтагай, хадааһа
Хабсаруулан.
Далайн үнгөөр
Долгитуулан,
Шэрдэнэ гоёор
Шэнэ болгон.
Атомаар ябадаг,
Оксанаар тамардаг
Атомоход гэлсэдэг
Аргагүй баясадаг.
Энэ пароходойнгоо
Эбэр талада
«Ленин» гэжэ бэшээд,
Ленинэй нэрэ үгөө.

ЭНЭЭНИИЕ МЭДЭХЭ ГҮТ?

СОВЕТСКЭ ТҮРҮҮШЫН ТАНК

Түрүүшын танкын бүтээгдэжэ гараһан тушаа һайндэр 1920 оной августын 31-дэ Сормовско заводто баяр ёһололой оршон байдалда болоһон юм.

Орон дотор шухала хэрэгтэй юумэнэй дутамаг байха үедэ Сормовско заводой хүдэлмэришэд В. И. Ленинэй даалгабаряар советскэ түрүүшын танк бүтээһэн байна. Тэрэ танк хариин гүрэнэй инженернүүдэй туһаламжагүйгөөр бүтээгдээ һэн.

РОССИДА ТҮМЭР ЗАМУУД ХААНА БАРИГДАА ҺЭМ?

Нижнетагильска металлургическа заводой крепостной мастернууд аха дүү Черепановтан Россида ууралаар хүдэлхэ түрүүшын паровоз 1833—1834 онуудта бүтээһэн юм.

1837 оной ноябрьда Петербург Царска Село хоёрой хоорондо хүнүүдые зөөхэ пассажирска түрүүшын түмэр зам баригдажа дүүрээд, хүдэлжэ эхилээ бэлэй. Шэнэ паровоз хүнүүдые тээһэн поезднуудые гансал һайндэрэй үедэ зөөгшэ һэн.

1851 ондо 644 километр утатай түмэр зам Москва Петербург хоёрой хоорондо баригдажа дүүргэгдэһэн байна.

Олон үхибүүдтэй эхэнүүд шагнагдаба

Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1944 оной августын 18-най Указай үндэһөөр олон хүүгэдтэй эхэнүүдые «Эхын алдар» гэһэн орденуудаар, «Эхын медаль» гэжэ медальнуудаар СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй үмэнэһөө шагнаба.

Кабанскын аймагай Кабанск тосхоной гэрэй эзэн эхэнэр В. Й. Каргапольцева, Кяхтын аймагай Усть Киранай сельпогой хүдэлмэрилэгшэ Е. К. Бакунина, Зэдын аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн А. П. Кузнецова, Улан-Удын Железнодорожно районой гэрэй эзэн эхэнэр Н. Н. Балтинова болон бусад юһэн үхибүү түрэжэ, хүмүүжүүлһэнэйнгөө түлөө «Эхын алдар» гэжэ нэгэдэхи шатын орденоор шагнагданхай.

Найман үхибүү түрэжэ, хүмүүжүүлһэн 11 эхэ «Эхын алдар» гэжэ хоёрдохи шатын орденоор шагнагдаба.

Долоон үхибүү түрэжэ, хүмүүжүүлһэн 19 эхэнэр «Эхын алдар» гэжэ гурбадахи шатын орденоор, 114 хүн «Эхын медаль» гэжэ нэгэдэхи, хоёрдохи шатын медальнуудаар шагнагдаһан байна.

Гээгдэлһээ гарахые оролдоно

Республикымнай модошод Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаад, гээгдэлһээ гарахын түлөө эрид шууд тэмсэжэ байна. Үдэрһөө үдэртэ түрүүшүүлэй тоо олошорно.

«Забайкаллес» комбинат профсоюзуудай областной Соведтэй хамта, модо бэлэдхэлгын пунктнууд, мастерска участогуудай социалистическэ мүрысөөнэй сентябрь һарын дүнгүүдые һаяхан гаргаба.

Ээриин леспромхозой модо бэлэдхэлгын Үлэнтэ гэжэ пунктын хүдэлмэришэд модо бэлдэлгэ, шэрэлгээр сентябрь һарынгаа түсэбые 142 процент дүүргэжэ, республика соогоо түрүүлбэ. Түс пунктынхидтэ совнархозой, облпрофсоведэй дамжуулгын Улаан туг нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар барюулагдаба.

Модо бэлэдхэлгын Кокэтэй гэжэ пунктын (Челутай) модошод мүрысөөндэ хоёрдохи һуури эзэлжэ, хоёрдохи мүнгэн шанда хүртэбэ. Хүрьбын леспромхозой Тээгдын пунктынхид гурбадахи һуурида гараа.

Итанцын леспромхозой мастер нүхэр Артамоновой хүтэлбэрилдэг мастерска участок мүрысөөндэ түрүүлээ. Участогай модошод амжалта ехэтэйгээр хүдэлмэрилжэ, сентябрь һарынгаа модо бэлэдхэхэ, шэрэхэ даабарие 140 процент дүүргээ. Иимэ амжалта туйлаһан түс участогайхид совнархоз болон облпрофсоведэй дамжуулгын Улаан тугые нэгэдэхи мүнгэн шантайгаар абаа.

Мастернууд нүхэд Соколов (Челутай) Дорошев (Ээри) хоёрой хүтэлбэрилдэг участогууд хоёрдохи, нүхэд Новиков (Хандагай) Тумашёв (Баргузин) хоёрой хүтэлбэрилдэг участогуудай коллективүүд гурбадахи һуури эзэлһэн байна.

Зунай бороотой һарануудай үедэ гээгдэлдэ ороһон олохон леспромхозуудай коллективүүд түрүүшүүлэй зэргэдэ орохын түлөө ехэ оролдолго гаргажа байна.

Кабанск. **Н. Платонов.**

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Байгалай леспромхозой доодо складта модо буулгажа байна.

Л. Хайдуровай фото.

Хилын саанаһаа

Финско-советскэ худалдаа наймаанай палатын жэл бүриин суглаан дээрэ А. Карьялайненай хэһэн мэдүүлгэ

ХЕЛЬСИНКИ, октябриин 27. (ТАСС). Финляндиин МИД-эй хэблэлэй таһагай мэдээсэһэнэй ёһоор, финско-советскэ худалдаа наймаанай палатын жэл бүриин суглаан дээрэ үсэгэлдэр үгэ хэлэхэдээ, Финляндиин Худалдаа наймаанай, промышленностиин министр А. Карьялайнен иигэжэ мэдүүлээ:

Советскэ Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Микоянай, Гадаадын худалдаа наймаанай министр Патоличевой, тэдэнтэй суг ябалсаһан хүнүүдэй манай орондо айлшалжа ерэһэниинь тон таатай һайн, ашатай туһатай ушар болоно гэжэ хэлэхэ хүсэд үндэһэ баримта бии.

Энэ айлшалалгын үедэ Финляндиин правительствын түлөөлэгшэд айлшадтай хөөрэлдэжэ, худалдаа наймаанай шухала асуудалнуудаар, гадаадын худалдаа наймаанай политикын асуудалнуудаар һанамжануудаа мэдэлсэхэ аргатай болоһон байна. Хоёр ороной гадаадын худалдаа наймаанай ашагтай туһатай байха тухай алишье тала хөөрэлдөөнүүдэй үедэ һанамжануудаа хэлэһэн байгаа.

Манай оронуудай хоорондохи харилсаанай һайн байһан дээрэһээ, эдэ хөөрэлдөөнүүд бэе бэедээ этигэлтэйгээр үнгэрһэн байна. Хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хүсэдөөр үгэеэ ойлголсоһон байнабди.

КНДР-эй Арадай Ехэ Суглаанай сесси

ПХЕНЬЯН, октябриин 27. (ТАСС). Корейе эбэй ёһоор нэгэдүүлхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэлгые КНДР-эй Арадай Ехэ Суглаанай 6-дахи сесси мүнөөдэр дүүргэбэ.

Америкын сэрэгүүдые гаргахын түлөө, Корейе эбэй ёһоор нэгэдүүлхын түлөө тэмсэхэ уряатайгаар Урда Корейн национальна суглаанда, Урда Корейн арад зондо КНДР-эй Арадай Ехэ Суглаанай эльгээхэ бэшэгые сесси нэгэн дуугаар баталаа.

Дэлхэйн бүхы оронуудай парламентнуудта КНДР-эй Арадай Ехэ Суглаанай эльгээхэ бэшэгые сесси мүн лэ һайшааба. Орониие эбэй ёһоор нэгэдүүлхэ, Корейһээ хариин бүхы сэрэгүүдые гаргаха хэрэгтэ туһаламжа үзүүлхэ тухай гуйлта энэ бэшэг соонь хэгдэһэн байна. Урда Корейһээ Америкын сэрэгүүдые гаргаха гээшэ мүнөөнэй уласхоорондын байдалай һайжарха шэнжэтэй боложо байһанда, буу зэбсэг ниитэ дээрэнь, хүсэдөөр хуряаха һанал бодолдо тааралдаха байна. Корейдэ эб найрамдал бэхижүүлхэ, Корейн асуудал эбэй ёһоор шиидхэхэ талаар манай зүб зүйтэй үүсхэлые дэмжэхэ гээшэ бүхы оронуудай арадуудай аша туһада хүсэдөөр тааралдаха һайн һайхан хэрэг болохо һэн гэжэ бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Кубын арад бэеэ даанхай байдалаа хамгаална

Гаванада ехэ митинг болобо

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 27. (ТАСС). Америкын информационно агентствонуудай Гаванаһаа (Куба) мэдээсэһэнэй ёһоор, Кубадахи революциин дайсадай хорото аашануудые буруушаажа байһанай тэмдэг болгогдон хахад миллион хүн зоной хабаадалгатай ажалшадай митинг үсэгэлдэр эндэ болоо. Кубын революциин дайсадые толгойлогшод США-да хоргодон шэбээлжэ байдаг юм.

Премьер-министр Фидель Кастро, профсоюзна, политическэ болон ниитын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд митинг дээрэ үгэ хэлээ. Эхэ орондоо урбагшадые, хариин эээрхэг түримхэйшүүлые шоо ш[…] то харан зэбүүрхэжэ байһан тух[…] гаа тэдэнэр бултадаа мэдүү[…] байна.

Революциин дайсадтай тэмс[…] зорилгоор сэрэгэй трибуналну[…] ажал-ябуулгые һэргээхэ тухай Ф[…] дель Кастрогой дурадхалые х[…] зуу мянган кубинецүүд нэгэн [. …] налтайгаар һайшаагаа.

Эхэ оронойнгоо дайсадтай [...] байһан бүхы арга хэрэгсэлну[…] ашаглан Куба тэмсэхэ гэжэ ү[…] гөө түгэсхэлдэ Кастро мэдүү[…] «Манай орон хододоо дайша[…] бэлэн байха» гэжэ тэрэ хэлээ.

Франциин правительствын мэдүүлгэ

ПАРИЖ, октябриин 27. (ТАСС). Франциин правительство гадаадынгаа политика тухай мүнөөдэр парламентын заседани дээрэ мэдүүлгэ хээ. Мэдүүлгын текстые сенадта премьер-министр Дебре, Национальна суглаанда—гадаадын хэрэгүүдэй министр Кув де Мюрвиль уншаһан байна.

Дээдэ тушаалтадай зүблөө зарлахые правительство хэзээдэшье буруушаагаагүй юм гэжэ энэ мэдүүлгэ соонь онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Дээдэ тушаалтадай зүблөө зарлаха гээшэ ехэ удхашанартай гэжэ онсолон тэмдэглэхэ зуураа, иимэ зүблөө зарлахын тулада тон һайн бэлэдхэл хэхэ шухала гэжэ тоолодогоо Франциин правительство дахяад һануулһан байна.

Президент де Голлиин уряалаар Советскэ правительствые толгойлогшо Н. С. Хрущевой Францида аяншалхаа байһантай дашарамдуулан мэдүүлгэ соо иигэжэ хэлэгдэнэ: «Иимэ уулзалга ямаршье эрхэ байдалда угаа ехэ туһатай байха, [...] дээдэ тушаалтадай зүблөөнэй бо[…] хоо байһан дээрэһээ бүришье шу[…] ла байна. Энэ уулзалгын үедэ фр[…] ко-советскэ харилсаанай асууд[…] нуудһаа гадна, болохоёо байһан з[…] лөөнэй зүбшэхэ зүйлдэ оруулагда[…] болохо Германи гү, али буу зэб[…] хуряаха тухай гэхэ зэргын асууд[…] нуудаар хөөрэлдөөнэй боло[…] байһаниинь лабтай. Г-н Хрущев[…] Францида аяншалга холбоо ба[…] саа һайжаруулха арга боломжо [...] гохо байна».

Бусад уулзалгануудай боло[…] магад байһан тухай, Селвин Лл[…] дой, тэрэшэлэн канцлер Аденау[…] Парижда ерэхэ байһан тухай м[…] дүүлгэ соо һануулагдана.

Эдэ бүхы түсэбүүдые бэелүү[…] хын тулада нилээд горьтой саг [...] оролдолго гаргаха шухала гэ[…] зааха зуураа, дээдэ тушаалта[…] зүблөөе ерэхэ жэлэй хабар зар[…] бал таарамжатай гэжэ Франци[…] правительство тоолоно гээд м[…] дүүлгын түгэсхэлдэ хэлэгдэнэ.

Уругвайн залуушуулай коммунистическэ союзай съезд

МОНТЕВИДЕО, октябриин 27. (ТАСС). «Популар» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Уругвайн залуушуулай коммунистическэ союзай нэгэдэхи национальна съезд үсэгэлдэр хүдэлмэреэ дүүргээ. Съезд хадаа залуушуулай коммунистическэ союзай политическэ программа болон уставые баталан абаһан, союзай Центральна Комитедые һунгаһан байна.

Тодорхой асуудалнуудаар, хэдэн шиидхэбэринүүдые, тэрэ тоодо залуушуулай коммунистическэ союзай орган «Молодежь» газетэ гаргаха тухай, Агууехэ Октябриин социалистическэ революциин 42 ж[…] лэй ойе һайндэрлэлгэдэ залуушу[…] лай хабаадаха тухай, Кубын з[…] луушуулые дэмжэхэ тухай, комму[…] нистическэ болон социалистическ[…] залуушуулай хоорондохи бата [...] гэдэлэй түлөө тэмсэл тухай бо[…] бусад асуудалнуудаар шиидхэбэ[…] нүүдые съезд баталан абаа.

ВЛКСМ-дэ эльгээхэ амаршалга[…] съезд баталан абаһан бай[…] СССР-эй залуушуулда Уругвай[…] залуушуулай аха дүүгэй мэдэрэ[…] тэйгээр хандадаг байһаниинь э[…] амаршалга соонь элирхэйлэгдэнэ.

Ирагай хилэ дээрэ хариин сэрэгүүдэй олоор асарагдажа байһан тухай Багдадай газетэ иигэжэ бэшэнэ

БАГДАД, октябриин 27. (ТАСС). Ирагай «Иттихад Аш-Шааб» газетэ иигэжэ бэшэнэ. Ливанай хилэ шадарай районуудта байһан Сириин сэрэгүүд мүнөө үедэ Ирагай хилэ тээшэ эльгээгдэжэ байна. Газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Сириин зүүн талын Си Кхаибир гэжэ һууриин хариин оронуудһаа абтаһан буу зэбсэг хубаарилха база бо[…] гогдоһон байха юм.

Ирагай хилэ шадарай район р[…] Иорданай сэрэгүүдэй эльгээгдэжэ байһан тухай газетэ мүн лэ мэдэ[…] сэнэ.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ

Эмхидхэлэй хүдэлмэриин һула дээрэһээ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта)

нер үбһэ хуряажа абаа. Бусадшье колхозуудтань гектарай 4—4,5 центнер үбһэн хуряагдаа юм.

Тэжээлэй шухала ургамал—кукуруза Кяхтада үшөөл тоогдоногүй. Тарилгын үеэр лэ кукурузашадай ёһо тэдыхэн звено эмхидхэгдэһэн байха.

— Манай эндэ кукуруза ургуулжа яһала болохоор. Теэд горьтой анхарал табинагүй, оролдоногүй гээшэбди. Дайралдаһан лэ хүнүүд кукурузашад болгон табигдана. Тарилга хэжэ дүүргэһээр лэ тэдэмнай иишэ тиишээ тарашадаг. Тиигээд кукурузын хойноһоо хүсэд һайн харууһан хапгагданагүй бшуу, —гэжэ аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо, хүдөө ажахын инспекциин начальник нүхэр Г. А. Перевалов хөөрэнэ.

Кукуруза һайнаар ургуулжа, адууһа малаа шэмэтэ тэжээлээр хүсэд бүрин хангажа шадагданагүй гэжэ нүхэр Перевалов зүб лэ мэдэрнэ. Жэшээлхэдэ, Калининай нэрэмжэтэ колхоз харууһа муугаар хэһэн дээрэһээ кукурузынгаа гектар бүриһөө миил 40—60 центнер набша намаа хуряажа абаа.

«Манай эндэ кукуруза ургахагүй» гэжэ зарим колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй буруугаар ойлгодогые аймгүйсэдком мэдэжэ байгаад, тэдээнтэй эбсэшоод байха юм.

Ниитынгээ малда тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ асуудалые аймагай, сомоной Соведүүд тусхайлан хэлсэжэ, сабшалангай болон кукурузын ургаса дээшэлүүлхэ хэмжээябуулга хараалаадүй байһаар. Хойто жэл кукурузын баян ургаса абаха гээл һаа, мүнөөнһөө бэлэдхэл хэжэ эхилхэ шухала.

«УЯЛГАЛХА», «ДҮҮРГЭХЭ», «ДААЛГАХА»...

Соёл культурын асуудалда нютагай Соведүүдэй зүгһөө зохихо анхарал хандуулагданагүй. Гурбан жэлэй соёлой добтолгоор тусхай хэмжээ-ябуулгануудые хараалбашье, тэдэнээ хүсэд бэелүүлжэ эхилээдүй, хооһон хөөрөө дэлгээд һууһаар. 1959 оной май һарада аймсоведэй хоёрдохи сесси дээрэ соёлой добтолгын ябаса тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэжэ, тусхай шиидхэбэри гаргагдаһан юм. Тэрээн соонь «уялгалха», «дүүргэхэ», «эмхидхэхэ», «даалгаха» гэхэ мэтын хэдэн олон пункт бэшэгдэнхэй. Тиигэбэшье уялгалагдаһан, даабари абаһан харюусалгата хүнүүдынь юушье хэнэгүй. Аймгүйсэдком шиидхэбэреэ дүүргүүлхэ тодорхой хэмжээ абаагүй һууһаар. 1958 ондо ашаглалгада оруулагдахаар хараалагдаһан барилгануудай нэгэниинье бүтээгдээгүй байшоо. Сталинай нэрэмжэтэ колхозой түб тосхон—Ехэ-Нуга аймагай томо тосхонуудай нэгэн болоно. Тэндэ һууржалтай 200 гаран үрхэтэ айл Москва, Улан-Удэ хотонуудһаа дамжуулагдадаг һүүлэй һони шагнаха радиогүй байһаар. Хамтын бани бии нэрэтэй аад, жэлдээ нэгэ дахин түлигдэдэг. Клубынь хаагдаһаар хэдэн һара болоо. Тэрэнээ һэльбэхэ, заһабарилха тухайда колхозой хүтэлбэрилэгшэд һанаагаа табинагүй. Хониной совхозой харьяата Хилганта, Мөөрөөшэ тосхонуудта һууржалтай 230 гаран үрхэтэ айл радио табихыень хэдэн жэл хүлеэжэ байдаг.

Малшадай культурна эрилтые хангаха тушаа оролдолго гаргагданагүй. Аймаг доторнь нэгэшье горьтой культбаза байхагүй. Энэ жэл хоёр культбаза баригдахаар хараалагдаһан аад, тэрэнээ хэзээ барижа эхилхэнь үшөөл мэдэгдэнэгүй.

Хүдөө тосхонуудаа болбосон түхэлтэй болгохо асуудалда нютагай Соведүүдэй зүгһөө анхарал багаар табигдана. Субагта, Харьяастайн Адаг, Киран курортын, Сүхын арһанай заводой ба бусад тосхонуудта энэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулагдана.

Хүн зоной ажаһуудал үдэр бүри һайжаржа, эрилтынь улам дээшэлжэ байһаниинь бүгэдэндэ мэдээжэ. Гэхэ зуура, совхозой дүрбэдэхи отделениин түб тосхондо һууржалтай 117 үрхэтэ айл оройдоо 36 газетэ захижа абана. Хүнэй захиһан газетэнүүдые саг дары хүргөөд байбал, газетэ захихаһаа юундэ арсаха һэм. Худалдаа наймаанай, элүүрые сахидаг эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдал бии. Харьяастайн Адагай һунгагшад медицинскэ пункт нээхэ тухай асуудал аймагай Соведэй гүйсэдкомой, Ехэ-Нугын сомсоведэй үмэнэ табиһаар үнинэй. Тэндэхи үбшэлһэн хүнүүд медицинскэ туһаламжа абахаяа 18 модоной газарта байдаг Ехэ-Нуга ошохо баатай болоно.

Ажалшадай культурна, ажаһуудалай эрилтэ хангаха асуудалнуудаар гаргаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые аймсоведэй гүйсэдком, тэрэнэй культурын таһаг шалгадаггүй гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тиигээд тэдэнь саарһан дээрээ үлэшэнэ.

**

Кяхтын нютагай Соведүүдэй эмхидхэлэй хүдэлмэриин һула дээрэһээ ажахын, культурна байгуулалтын шухала асуудалнууд тон халирхайгаар шиидхэгдэнэ. Холын хараатай асуудалнууд, илангаяа малай үүлтэр һайжаруулха, хүндэ хүдэлмэри оньһожоруулха асуудалнууд хаһа саг соогоо шиидхэгдэнэгүй. Соведүүдэй депутадууд, саг үргэлжын комиссинууд, эдэбхитэд энэ хэрэгтэ олоор хабаадуулагданагүй.

Аймсоведэй гүйсэдком, сомсоведүүдэй гүйсэдкомууд ажал хүдэлмэри тухайгаа депутадуудайнгаа урда үнинэй тоосоогүй байна. Кяхтын аймсоведэй гүйсэдком гол түлэб юрэнхы асуудалнуудые шиидхээд, ажалаа хизаарладаг байһаар.

Д. Болхоев,
Г. Данзанов,
манай корр.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26, Телефоны редакции: редактора—46-32, зам редактора—32-74, отв секретаря—27-37, отделов: партийной жизни—34-05, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, пропаганды, информации—35-14, культуры—24-74, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01182. г. Улан-Удэ. Типография Министерства культуры Бурятской АССР Зак. № 5094.